

Izazovi civilnog društva u provedbi projekata financiranih iz EU fondova: primjer Društvenog centra Novo Čiče

Stojanov, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:790093>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FAKULTET ZA MENADŽMENT
U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
OPATIJA, HRVATSKA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni diplomski studij

PETRA STOJANOV

**Izazovi civilnog društva u provedbi projekata financiranih iz EU
fondova: primjer Društvenog centra Novo Čiče**

**Challenges of civil society in the implementation of projects
financed from EU funds: the example of the Novo Čiče
Community Center**

Diplomski rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni diplomski studij
Održivi razvoj turizma

**Izazovi civilnog društva u provedbi projekata financiranih iz EU
fondova: primjer Društvenog centra Novo Čiče**

**Challenges of civil society in the implementation of projects
financed from EU funds: the example of the Novo Čiče
Community Center**

Diplomski rad

Kolegij: Menadžment EU projekata

Studentica: Petra Stojanov

Mentorica: Doc.Dr.Sc. Jelena Đurkin Badurina

Matični broj: ds3747

Opatija, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

**IZJAVA STUDENTA - AUTORA
O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG/DOKTORSKOG
RADA**

Petra Stojanov
(ime i prezime studenta)

Ds3747
(Matični broj studenta)

Izjavljujem da kao student - autor Diplomskog rada dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja **otvorenog** pristupa završnim /diplomskim/ doktorskim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog Diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima Creative Commons licencije **CC BY** Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

Opatija, 11.9.2023.

Student - autor:

Petra Stojanov
(potpis)

Sažetak

Iako se suočava s raznolikim izazovima tijekom provedbe projekata financiranih iz EU fondova, civilno društvo ima sposobnost prevladati te prepreke. Takvi izazovi, unatoč svojoj složenosti, mogu nadići uz primjerene strategije i pristupe. Investiranje u razvoj kapaciteta, uspostavljanje plodnih partnerstava te mudro korištenje resursa i iskustava dostupnih na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini predstavljaju ključne faktore koji pomažu organizacijama civilnog društva (OCD-ovima) da maksimalno iskoriste potencijal sredstava iz EU fondova. Pomno planiranje i priprema, uključujući pravovremeno prikupljanje informacija o natječajima, zahtjevima i procedurama, ključni su koraci za uspješnu apliciranje za sredstva iz EU fondova. Stvaranje mreže partnera, kako unutar OCD-ova tako i s relevantnim institucijama ili drugim OCD-ovima, može značajno povećati šanse za uspješno dobivanje financiranja i olakšati provedbu projekata. To omogućuje OCD-ovima da budu bolje pripremljeni za suočavanje s izazovima specifičnim za projekte financirane iz EU fondova, ali također osnažuje njihovu sposobnost za dugoročno djelovanje i doprinos društvu. U kontekstu ovakvih strategija i pristupa, projekt Društveni centar Novo Čiče zauzima posebno značajno mjesto. Ovaj projekt predstavlja korak prema inovativnom pristupu društvenom razvoju i povezivanju unutar lokalne zajednice. Njegova svrha nije samo zadovoljenje osnovnih potreba građana, već i poticanje sinergije i stvaranje pozitivnih promjena u lokalnom okruženju.

Ključne riječi: civilno društvo; organizacije civilnog društva; EU fondovi; Novo Čiče

Sadržaj

Uvod	6
1. ULOGA CIVILNOG DRUŠTVA U DEMOKRATSKOM DRUŠTVU	9
1.1. Civilni sektor	9
1.2. Organizacije civilnog društva	13
2. FONDOVI EUROPSKE UNIJE	17
2.1. Odrednice EU fondova	18
2.2. Europski fond za regionalni razvoj	22
2.3. Kohezijski fond	23
2.4. Europski socijalni fond	24
2.5. Fond za pravednu tranziciju	26
2.6. Programi EU značajni za civilno društvo Hrvatske	27
3. PROJEKT „DRUŠTVENI CENTAR NOVO ČIČE“	33
3.1. Povijest i položaj Novog Čiča	33
3.2. Organizacija, ciljevi i aktivnosti KUD – a Novo Čiče	36
3.3. Opis i glavni elementi projekta „Društveni centar Novo Čiče“	46
3.4. Izazovi KUD Čiče u prijavi i provedbi projekta i post projektna održivost	51
5. Zaključak	544
Bibliografija	577

Uvod

Izazovi civilnog društva u provedbi projekata financiranih iz EU fondova predstavljaju kompleksan skup pitanja s kojima se suočavaju organizacije civilnog društva (OCD) dok nastoje iskoristiti sredstva koja su im dostupna kroz fondove Europske unije. Unatoč mogućnostima koje EU fondovi pružaju za financiranje različitih inicijativa i projekata s ciljem unaprjeđenja društva, postoje brojni izazovi koji mogu utjecati na uspješnu provedbu tih projekata.

Jedan od ključnih izazova je složenost administrativnih procedura i zahtjeva za pristup sredstvima EU fondova. Proces prijave, odobravanja i praćenja projekata može biti zahtjevan i dugotrajan, što može predstavljati prepreku za manje OCD-ove s ograničenim resursima. Potrebna dokumentacija, pridržavanje pravila i rokova, kao i tehnički zahtjevi često zahtijevaju poseban napor i stručnost, što nije uvijek dostupno manjim organizacijama. Također, konkurencija za sredstva EU fondova može biti izuzetno jaka, što znači da OCD-ovi moraju uložiti znatne napore u izradu kvalitetnih prijava kako bi se istaknuli i osigurali financiranje. To može biti posebno izazovno za organizacije koje nemaju iskustva u pisanju prijava ili resurse za angažiranje stručnjaka. Nadalje, kada projekti budu odobreni, postoji izazov u održavanju transparentnosti, odgovornosti i praćenju provedbe. Financiranje iz EU fondova često podliježe strogim pravilima i uvjetima, a OCD-ovi moraju osigurati da se sredstva koriste u skladu s planom te da se postignu očekivani rezultati. To zahtijeva učinkovito upravljanje projektima, izvještavanje o napretku i transparentnost u svim fazama.

Kako bi se uspješno nosili s tim izazovima, OCD-ovi moraju uložiti napore u izgradnju kapaciteta i stjecanje potrebnih vještina. To može uključivati obuku osoblja za administrativne procedure, pisanje prijava i praćenje projekata. Također je važno da OCD-ovi razviju partnerske odnose s drugim organizacijama, kako bi mogli dijeliti iskustva, resurse i znanje.

Izazovi u provedbi projekata financiranih iz EU fondova također mogu proizaći iz nedostatka informacija i svijesti o mogućnostima financiranja. Manje OCD-ove često

nemaju resurse za praćenje promjena u pravilima i programima EU fondova, što može rezultirati propuštanjem prilika za financiranje

Iako postoje brojni izazovi s kojima se civilno društvo suočava pri provedbi projekata financiranih iz EU fondova, važno je naglasiti da se ti izazovi mogu prevladati. Ulaganje u razvoj kapaciteta, suradnja s partnerima te korištenje resursa i iskustava dostupnih na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini mogu pomoći OCD-ovima da maksimalno iskoriste potencijal koji pružaju sredstva EU fondova za unaprjeđenje društva, promociju ciljeva i postizanje održivih promjena.

Uvođenjem projekta Društveni centar Novo Čiče, lokalna zajednica stavlja temelje za inovativni pristup društvenom razvoju i povezivanju. Ovaj projekt predstavlja iznimno važan korak prema stvaranju prostora koji će ne samo zadovoljiti potrebe građana, već će i potaknuti sinergiju među njima, te katalizirati pozitivne promjene u lokalnom okruženju. Kroz fokus na socijalnu inkluziju, kulturu, obrazovanje i suradnju, Društveni centar Novo Čiče stvara poticajno okruženje koje će obogatiti živote lokalnog stanovništva i promicati društveni napredak. U ovom poglavlju, istražiti ćemo ključne aspekte i dosege ovog projekta te sagledati kako je postao sinonimom uspješnog inovativnog djelovanja u zajednici.

Cilj diplomskog rada jest definirati izazove s kojima se suočava civilno društvo prilikom implementacije projekata financiranih iz EU fondova, kao i istražiti strategije kako te izazove riješiti u funkciji optimizacije provedbe EU projekata. Svrha diplomskog rada jest teorijskom razradom teme izazova civilnog društva u provedbi EU projekata, kao i na aplikativnom primjeru projekta Društvenog centra Novo Čiče pokazati koliko koristi EU projekata mogu doprinijeti unapređenju civilnog društva i zajednice.

Diplomski rad je podijeljen na pet zasebnih poglavlja. U uvodu je dana uvodna riječ teme, cilj i svrha rada, struktura rada te znanstvene metode. Drugo poglavlje opisuje ulogu civilnog društva u demokratskom društvu u kontekstu opisa civilnog sektora i organizacija civilnog društva. U trećem poglavlju su opisani pojedinačno EU fondovi prema svojoj svrsi, namjeni i sredstvima prema kojima ih alociraju, kao i programe EU fondova značajne za civilno društvo Hrvatske. Četvrto poglavlje prikazuje prijavu projektne aplikacije na EU natječaj i implementaciju projekta Društvenog centra Novo Čiče, sa poviješću i položajem Novo Čiče, organizacijom i aktivnostima KUD – a Novo Čiče, opisom i glavnim elementima

projekta te izazovima sa kojima se projekt suočavao prilikom same izrade, kasnije implementacije te u post projektnim aktivnostima. U zaključku je dana završna misao autorice o istraženoj temi.

U radu će se koristiti metoda studije slučaja opisa i prikaza uspješne implementacije EU projekta Društveni centar Novo Čiče. Studija slučaja je istraživačka metoda koja se koristi za dubinsko proučavanje pojedinačnih slučajeva ili situacija kako bi se razumjelo njihovo funkcioniranje, dinamiku i utjecaj. Istraživanje za ovaj rad provedeno je korištenjem sekundarne literature te online izvora (za općenite podatke o projektima) te izvorne dokumentacije dobivene na uvid u prostorijama provoditelja projekta te neposrednim putem, razgovorom s jednom od voditeljica projekta.

1. ULOGA CIVILNOG DRUŠTVA U DEMOKRATSKOM DRUŠTVU

Uloga civilnog društva u demokratskom društvu predstavlja temu od izuzetne važnosti i kompleksnosti. Kroz povijest, civilno društvo je igralo ključnu ulogu u oblikovanju političke participacije, zaštiti ljudskih prava, te promicanju transparentnosti i odgovornosti vlasti. U današnjem svijetu, gdje se demokracija i društveni angažman neprestano razvijaju, uloga civilnog društva postaje sve značajnija u održavanju demokratskih načela i osiguravanju ravnoteže između građana i institucija vlasti. U ovom poglavlju istražujemo ključne aspekte i doprinose civilnog društva u demokratskom okruženju, osvjetljavajući njegovu ulogu u promicanju participacije, zaštiti pluralizma i osnaživanju građana.

1.1. Civilni sektor

Pod civilnim društvom podrazumijeva se cijeli niz organiziranih skupina i institucija koje su neovisne o državi, dobrovoljne i barem u određenoj mjeri samo generirajuće i samopouzdanе. To uključuje nevladine organizacije, ali i neovisne masovne medije, think tankove, sveučilišta te društvene i vjerske skupine (Yamamoto Tadashi, 2011).

Da bi bile dio civilnog društva, grupe moraju ispunjavati i neke druge uvjete. U demokraciji, skupine civilnog društva poštuju zakon, prava pojedinaca i prava drugih skupina da izraze svoje interese i mišljenja. Dio onoga što riječ "građanski" implicira je tolerancija i prihvaćanje pluralizma i različitosti (Diamond, 1999). Grupe civilnog društva mogu uspostaviti veze s političkim strankama i državom, ali moraju zadržati svoju neovisnost i ne traže političku moć za sebe.

Često se u tranziciji pojavljuju skupine koje nastoje monopolizirati živote i razmišljanja svojih članova. Ove skupine ne toleriraju pravo svojih članova na neslaganje i ne poštuju druge skupine koje se s njima ne slažu. Neke od tih skupina mogu biti samo paravan za političke stranke ili pokrete koji žele osvojiti kontrolu nad državom. Te skupine nisu dio civilnog društva i ne pridonose izgradnji demokracije.

Civilni sektor, često nazivan i civilno društvo ili nevladin sektor, igra iznimno važnu ulogu u demokratskom društvu. On predstavlja široku mrežu organizacija, inicijativa i pojedinaca koji se angažiraju izvan vlasti i tržišta kako bi promovirali različite društvene ciljeve, zaštitili interese građana i doprinijeli boljitku zajednice (Bežovan, 2007). Značaj civilnog sektora u demokraciji ogleda se u nekoliko ključnih aspekata (Putnam, 2000):

1. **Promicanje participacije i aktivnog građanstva:** Civilni sektor igra ključnu ulogu u promicanju građanske participacije i aktivnog građanstva. Organizacije civilnog društva pružaju građanima platforme i prilike za sudjelovanje u demokratskim procesima, izražavanje svojih stavova, pružanje povratnih informacija vlastima te sudjelovanje u donošenju odluka koje utječu na njihove živote. Aktivno građanstvo jača demokratsku kulturu, potiče transparentnost i povećava odgovornost vlasti.
2. **Zaštita ljudskih prava:** Organizacije civilnog društva često su ključni borci za zaštitu ljudskih prava. Kroz nadzor vlasti, kampanje za pravdu i pružanje podrške žrtvama, civilni sektor pomaže u osiguravanju da temeljna prava svakog pojedinca budu poštovana. Ove organizacije igraju ključnu ulogu u osvještavanju društva o problemima diskriminacije, nejednakosti, nasilja i drugih oblika kršenja ljudskih prava.
3. **Funkcija kontrole i nadzora vlasti:** Civilni sektor ima ključnu ulogu u kontroli i nadzoru vlasti kako bi osigurao odgovornost i transparentnost. Organizacije civilnog društva često istražuju korupciju, zloupotrebu vlasti i nepoštivanje zakona te izvještavaju javnost o svojim saznanjima. Ovaj nadzor pomaže održavanju demokratskih standarda i smanjenju rizika od zloupotrebe moći.
4. **Podrška ranjivim skupinama:** Civilni sektor igra važnu ulogu u pružanju podrške i zastupanju interesa ranjivih skupina u društvu, kao što su siromašni, marginalizirani, manjine i osobe s invaliditetom. Kroz programe podrške, edukaciju, zagovaranje i osnaživanje, civilni sektor radi na smanjenju socijalnih nejednakosti i osiguravanju da svi imaju jednak pristup pravima i resursima.
5. **Inovacija i alternativni pristupi:** Civilni sektor često se ističe kao mjesto inovacija i alternativnih pristupa rješavanju društvenih problema. Njegova fleksibilnost omogućuje brže prilagodbe i eksperimentiranje s novim idejama i metodama. Ovo doprinosi razvoju novih modela rješavanja problema i unapređenju društvenih inicijativa.

- 6. Podrška demokratskom procesu:** Organizacije civilnog društva igraju ulogu u širenju demokratskih vrijednosti, obrazovanju građana o njihovim pravima i dužnostima te promicanju dijaloga između različitih društvenih aktera. Kroz javne debate, kampanje i edukativne aktivnosti, civilni sektor doprinosi jačanju demokratske kulture i svijesti.

Prva i najosnovnija uloga civilnog društva je ograničavanje i kontrola moći države. Naravno, svaka demokracija treba funkcionalnu i autoritativnu državu. Ali kada zemlja izlazi iz desetljeća diktature, također treba pronaći načine za provjeru, nadzor i obuzdavanje moći političkih vođa i državnih dužnosnika. Akteri civilnog društva trebali bi paziti na to kako državni dužnosnici koriste svoje ovlasti (Bežovan, 2004). Trebali bi izazvati zabrinutost javnosti zbog bilo kakve zlouporabe ovlasti. Oni bi trebali lobirati za pristup informacijama, uključujući zakone o slobodi informacija, pravila i institucije za kontrolu korupcije. Ovo predstavlja drugu važnu funkciju civilnog društva: razotkrivanje korumpiranog ponašanja javnih službenika i lobiranje za reforme dobre uprave. Čak i tamo gdje postoje antikorupcijski zakoni i tijela, oni ne mogu učinkovito funkcionirati bez aktivne potpore i sudjelovanja civilnog društva.

Treća funkcija civilnog društva je promicanje političkog sudjelovanja. Nevladine organizacije to mogu učiniti educirajući ljude o njihovim pravima i obvezama kao demokratskih građana, te potičući ih da slušaju izborne kampanje i glasaju na izborima (Diamond, 1999). Nevladine organizacije također mogu pomoći u razvoju vještina građana da rade jedni s drugima na rješavanju zajedničkih problema, raspravljaju o javnim temama i izražavaju svoja stajališta.

Organizacije civilnog društva mogu pomoći u razvoju ostalih vrijednosti demokratskog života (UN, 2003): tolerancije, umjerenosti, kompromisa i poštivanja suprotnih stajališta. Bez ove dublje kulture prilagođavanja, demokracija ne može biti stabilna. Te se vrijednosti ne mogu jednostavno poučavati; također se moraju iskusiti kroz praksu. Postoje značajni primjeri iz drugih zemalja nevladinih organizacija - posebice ženskih grupa - koje su njegovale te vrijednosti kod mladih ljudi i odraslih kroz razne programe koji prakticiraju sudjelovanje i debatu. Civilno društvo također može pomoći u razvoju programa za demokratsko građansko obrazovanje u školama. Nakon diktature potrebne su sveobuhvatne reforme revidiranja nastavnih planova i programa, ponovnog

pisanja udžbenika i prekvalifikacije nastavnika kako bi se mladi educirali o zločinima iz prošlosti i naučili ih načelima i vrijednostima demokracije. Ovo je previše važan zadatak da bi se prepustio samo dužnosnicima u ministarstvu obrazovanja. Civilno društvo mora biti uključeno kao konstruktivan partner i zagovornik obrazovanja o demokraciji i ljudskim pravima.

Civilno društvo je arena za izražavanje različitih interesa, a jedna od uloga organizacija civilnog društva je lobiranje za potrebe i brige svojih članova, kao što su žene, studenti, poljoprivrednici, ekolozi, sindikalisti, odvjetnici, liječnici i tako dalje (Dewey, 1997). Nevladine organizacije i interesne skupine mogu predstaviti svoja stajališta parlamentu i pokrajinskim vijećima kontaktiranjem pojedinačnih članova i svjedočenjem pred parlamentarnim odborima. Također mogu uspostaviti dijalog s relevantnim vladinim ministarstvima i agencijama kako bi lobirali za svoje interese i brige. Tijekom vremena, skupine koje su povijesno bile potlačene i ograničene na margine društva mogu se organizirati kako bi zatražile svoja prava i obranile svoje interese.

Način na koji civilno društvo može ojačati demokraciju jest osigurati nove oblike interesa i solidarnosti koji sijeku stare oblike plemenskih, jezičnih, vjerskih i drugih identitetskih veza (Yamamoto Tadashi, 2011). Demokracija ne može biti stabilna ako se ljudi druže samo s drugima iste vjere ili identiteta. Kada se ljudi različitih religija i etničkih identiteta okupe na temelju svojih zajedničkih interesa kao žene, umjetnici, liječnici, studenti, radnici, poljoprivrednici, odvjetnici, aktivisti za ljudska prava, ekolozi i tako dalje, građanski život postaje bogatiji, složeniji, i tolerantniji.

Civilno društvo može pružiti poligon za obuku budućih političkih vođa. Nevladine organizacije i druge skupine mogu pomoći u identificiranju i obuci novih tipova vođa koji su se bavili važnim javnim pitanjima i koji se mogu angažirati da se kandidiraju za političke dužnosti na svim razinama i da služe u pokrajinskim i nacionalnim kabinetima. Iskustva iz drugih zemalja pokazuju da je civilno društvo posebno važna arena iz koje se regrutiraju i obučavaju buduće žene liderice. Nadalje, civilno društvo može pomoći u informiranju javnosti o važnim javnim pitanjima. To nije samo uloga masovnih medija, već i nevladinih organizacija koje mogu pružiti forume za raspravu o javnim politikama i širenje informacija o pitanjima koja se nalaze pred parlamentom a koja utječu na interese različitih skupina ili društva u cjelini.

Organizacije civilnog društva mogu igrati važnu ulogu u posredovanju i pomaganju u rješavanju sukoba. U drugim su zemljama nevladine organizacije razvile formalne programe i obuku trenera za ublažavanje političkih i etničkih sukoba i podučavanje skupina da svoje sporove rješavaju pregovaranjem i prilagođavanjem (Putnam, 2000). Konačno, organizacije civilnog društva imaju ključnu ulogu u praćenju provedbe izbora. To zahtijeva široku koaliciju organizacija, nepovezanih s političkim strankama ili kandidatima, koja raspoređuje neutralne promatrače na svim različitim biračkim mjestima kako bi se osiguralo da glasovanje i prebrojavanje glasova bude potpuno slobodno, pošteno, mirno i transparentno. Vrlo je teško imati vjerodostojne i poštene izbore u novoj demokraciji ako tu ulogu ne igraju skupine civilnog društva.

To što je civilno društvo neovisno o državi ne znači da mora uvijek kritizirati i suprotstavljati se državi. Zapravo, čineći državu na svim razinama odgovornom, osjetljivijom, inkluzivnom, učinkovitijom - a time i legitimnom - snažno civilno društvo jača poštovanje građana prema državi i promiče njihov pozitivan angažman s njom. Demokratska država ne može biti stabilna ako nije učinkovita i legitimna, uz poštovanje i potporu svojih građana (UNDP, 2005). Civilno društvo je provjera, monitor, ali i vitalni partner u potrazi za ovakvim pozitivnim odnosom demokratske države i njenih građana.

Značaj civilnog sektora u demokratskom društvu ne može se precijeniti. Njegova sposobnost da promiče participaciju, štiti ljudska prava, nadzire vlast, podržava ranjive skupine, inovira i podržava demokratske procese čini ga ključnim partnerom u izgradnji održive i pravedne demokracije. Njegova neovisnost, fleksibilnost i predanost društvenom napretku čine ga neprocjenjivim resursom za postizanje bolje budućnosti za sve građane.

1.2. Organizacije civilnog društva

Civilno društvo uključuje sve privatne organizacije ljudi. Tisak, strukovne udruge ljudi, grupe za ljudska prava i organizacije ljudi, dobrovoljne socijalne organizacije, i zapravo, sve nevladine organizacije čine civilno društvo, civilno društvo radi na ispunjavanju nekoliko ekonomskih, društvenih, kulturnih, moralnih i drugih odgovornosti koje spadaju u domenu privatnih aktivnosti (Bežovan, 2004). Ono, međutim, služi javnoj svrsi osiguranja opće dobrobiti i razvoja.

Koncept organizacija civilnog društva crpi snagu iz logike da socijalna država ili nacionalna država čini ljude ovisnima. Prakticira virtualni autoritarizam u ime blagostanja. Kao takva, što je potreba za vraćanjem države, osiguranje minimalne države i dobro razvijenog aktivnog i odlučnog civilnog društva (Diamond, 1999). U početku se civilno društvo definiralo kao politička zajednica - društvo kojim upravljaju vlada, zakon i autoritet. U suvremeno doba, međutim, civilno društvo se razlikuje od države i političke zajednice. To su nevladina, privatna, dobrovoljno organizirana udruženja ili institucije naroda, preko kojih nastoje osigurati svoje potrebe, želje i ciljeve. Takve udruge i organizacije djeluju neovisno o vladi. Organizacije civilnog društva (u daljnjem tekstu OCD) čak se protive pogrešnoj politici, odlukama i projektima vlasti. Pritom civilno društvo ovisi o ustavnom, mirnom i zakonskom načinu djelovanja.

Organizacije civilnog društva (OCD) predstavljaju ključnu komponentu demokratskog društva. One su samostalne, neovisne entitete koje djeluju izvan vlade i tržišta, s ciljem da promiču društvene ciljeve, sudjeluju u donošenju odluka i unaprijede kvalitetu života građana (UN, 2003). U današnjem demokratskom okruženju, uloga i značaj OCD-ova su sveprisutni, igrajući vitalnu ulogu u jačanju participacije, promicanju transparentnosti i osiguranju odgovornosti vlasti.

Jedna od ključnih karakteristika organizacija civilnog društva je njihova raznolikost. One se mogu manifestirati kao neprofitne udruge, zaklade, nevladine organizacije, sindikati, profesionalne asocijacije, aktivističke grupe, volonterske inicijative i mnoge druge forme. Ova raznolikost odražava raznolikost interesa i potreba građana te omogućuje OCD-ovima da se specijaliziraju za različite segmente društva.

Uloga organizacija civilnog društva je mnogostruka (Dewey, 1997):

1. **Zagovaranje i lobiranje:** OCD-ovi imaju ulogu zagovornika građanskih interesa. Oni se bave lobiranjem kod vlasti kako bi se promicale promjene u zakonodavstvu i politikama koje odražavaju volju građana. Ova uloga pomaže osigurati da glas građana bude čut i da njihove potrebe budu uzete u obzir.
2. **Pratnja i nadzor vlasti:** Organizacije civilnog društva imaju kapacitet da nadziru i prate rad vlasti kako bi osigurale transparentnost, integritet i odgovornost. Kroz istraživanje, analizu politika i izvještavanje o kršenju zakona ili zloupotrebama vlasti, OCD-ovi doprinose očuvanju demokratskih principa.

3. **Pružanje usluga i podrške:** Mnoge OCD-ovi pružaju usluge i podršku ranjivim skupinama, kao što su siromašni, beskućnici, migranti, žrtve nasilja i drugi. Kroz programe socijalne podrške, edukacije, zdravstvene skrbi i druge oblike pomoći, OCD-ovi doprinose boljitku zajednice i smanjenju društvenih nejednakosti.
4. **Promicanje ljudskih prava:** Organizacije civilnog društva često su ključni borci za zaštitu i promicanje ljudskih prava. One se bave educiranjem građana o njihovim pravima, podizanjem svijesti o problemima diskriminacije i zloupotrebe te pružanjem podrške žrtvama.
5. **Razvoj kapaciteta i edukacija:** OCD-ovi pridonose razvoju kapaciteta građana kroz edukaciju, treninge i radionice. Ova podrška omogućuje građanima da se osnaže i postanu aktivni sudionici u demokratskim procesima.
6. **Iniciranje društvenih promjena:** Organizacije civilnog društva često iniciraju društvene promjene i podižu svijest o problemima koji zahtijevaju pažnju. Aktivističke grupe i kampanje koje se bave pitanjima kao što su okoliš, rodna ravnopravnost, ljudska prava ili pravda često pokreću pozitivne promjene u društvu.

Danas postoji sve veća suglasnost da su OCD, građanska kultura i društveni kapital važni za jačanje demokracije i omogućavanje rješavanja sukoba (Bežovan, 2004).

U demokratskim društvima, OCD-ovi igraju ključnu ulogu u uspostavljanju ravnoteže između vlasti i građana. Oni promiču otvorenost, uključenost i odgovornost vlasti prema građanima. Također, OCD-ovi doprinose razvoju demokratske kulture, potiču debatu o važnim društvenim pitanjima i osiguravaju da se različiti glasovi čuju.

Civilna društva igraju vrlo važnu ulogu u upravljanju. U prvom redu, kao zagovornici dobrog društva, OCD pomažu u promicanju demokratskih načela i brane demokratski izabrane vlade (Pinckey et al., 2022). Drugo, oni djeluju kao čuvari kako bi osigurali razborito i učinkovito korištenje nacionalnih resursa. Na kraju, oni pomažu u stvaranju javne svijesti o pitanjima koja se odnose na dobro upravljanje i razvijaju dobro informirano društvo. Dewey (1997) tvrdi da je simbol dobre demokracije njezina sposobnost da razvije dobro informirano društvo. Civilna društva moraju biti financijski, politički i pravno neovisna o vladi kako bi mogla učinkovito ispunjavati te uloge. Da bi uspjeli, također će

zahtijevati podršku političke klase, drugih ogranaka vlasti i institucionalnih stupova kao što su; antikorupcijska tijela, ravnatelji javnih tužiteljstava, tijela za ljudska prava.

Organizacije civilnog društva (OCD) imaju ključnu ulogu u razvoju demokracije, promicanju ljudskih prava, društvenoj inkluziji i razvoju održivih inicijativa. U Hrvatskoj, OCD su postale neizostavan dio društvenog pejzaža, igrajući važnu ulogu u zagovaranju promjena, pružanju socijalnih usluga i aktivnom uključivanju građana. Pogled u budućnost organizacija civilnog društva u Hrvatskoj otkriva mnoge izazove, ali i obilje mogućnosti za daljnji razvoj.

Uloga organizacija civilnog društva u Hrvatskoj će i dalje biti ključna. One će nastaviti djelovati kao most između građana i vlasti te će biti zagovornici važnih društvenih i političkih pitanja. Također, organizacije civilnog društva imaju potencijal postati ključni pokretači inovacija, te će biti odgovorne za osmišljavanje novih pristupa rješavanju problema u društvu.

Međutim, s tim ulogama dolaze i izazovi. OCD će se suočiti s potrebom za osnaživanjem svojih kapaciteta kako bi bili u mogućnosti suočiti se s kompleksnošću i dinamikom društvenih problema (Hromatko, 2007). Također, neophodno je osigurati održivost njihovih aktivnosti kroz diversifikaciju izvora financiranja, kako bi se smanjila ovisnost o jednom izvoru sredstava.

Jedan od ključnih izazova je i osiguranje pravne i političke podrške za OCD. Potrebno je osigurati da zakonodavni okvir podržava neovisnost i djelovanje OCD te da se omoguće transparentni procesi financiranja (Petrenko, 2007). Također, važno je osigurati da OCD budu uključene u procese donošenja odluka na svim razinama, kako bi njihov glas bio čujan i respektiran.

S druge strane, budućnost OCD u Hrvatskoj donosi i brojne mogućnosti. Digitalna transformacija pruža nove načine komunikacije i angažmana građana te omogućava veći doseg i utjecaj organizacija civilnog društva. Također, sve veća svijest o održivosti i zaštiti okoliša pruža priliku za razvoj inicijativa usmjerenih na zaštitu okoliša i promicanje održivih praksi.

U skladu s tim, važno je ulaganje u razvoj liderstva i stručnosti unutar OCD kako bi se osigurala njihova kvalitetna provedba aktivnosti (Bežovan, 2007). Programi osposobljavanja, mentorski programi i međunarodne suradnje mogu pružiti potrebne alate i znanja za uspješno vođenje organizacija civilnog društva u budućnosti.

U konačnici, buduća perspektiva organizacija civilnog društva u Hrvatskoj ovisi o njihovoj sposobnosti prilagodbe, inovacije i suradnje. Izazovi postoje, ali i potencijal za dublji društveni utjecaj i pozitivne promjene su značajni. Kroz pravilno osmišljene strategije, partnerstva i kontinuirano ulaganje u razvoj kapaciteta, organizacije civilnog društva u Hrvatskoj mogu postati ključni akteri u oblikovanju bolje i održive budućnosti za društvo u cjelini.

2. FONDOVI EUROPSKE UNIJE

Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi) predstavljaju ključna sredstva iz proračuna Europske unije koja pružaju širok spektar mogućnosti za razvoj gospodarstva, bez obzira na to je li riječ o javnom ili privatnom sektoru. Europska unija, putem svojih programa pomoći državama članicama, teži unapređenju razvoja svojih članica i smanjenju njihovih razvojnih dispariteta (Šimić, 2002). Ovaj kontekst stvara plodno tlo za doprinos svih, bilo pojedinaca, grupa ili poduzeća, jer je u suštini uspostavljen europski sustav koji cijeni dobre ideje i predanost radu.

U cilju uspješne provedbe javnih politika Europske unije, ESI fondovi su koncipirani kao financijski instrumenti, uključujući bespovratna sredstva, koja se dodjeljuju putem raznih programa Europske unije. Glavni cilj ovih financijskih instrumenata jest poticanje ostvarivanja ciljeva koji su usklađeni s prioritetima i politikama Europske unije, država članica i država kandidatkinja (Belić et al., 2008). ESI fondovi predstavljaju financijska sredstva koja su zajednički izgrađena ulaganjem građana Europske unije te se dodjeljuju raznim korisnicima kako bi se realizirali projekti koji doprinose ključnim javnim politikama EU.

Od početka primjene do danas, iskoristivosti ESI fondova u razvoju i jačanju konkurentnosti hrvatskog gospodarstva pokazala se kao relativno učinkovit i stabilan način financiranja različitih segmenata gospodarstva i društva. Ovo stvara temeljno polje za

istraživanje i analizu. Hrvatska je imala pristup ESI fondovima prije svojeg članstva u Europskoj uniji, kao kandidatkinja, te od 2013. kao punopravna članica (Belić et al., 2008). Kroz sustavno korištenje sredstava iz EU fondova, Hrvatska je postala svjesna važnosti ovih resursa kao integralnog dijela financiranja svog gospodarskog i društvenog napretka u različitim područjima razvoja. Među njima se posebno ističu kohezijska politika, koja teži smanjenju regionalnih dispariteta, te podrška razvoju poduzetništva i inovacija.

Uloga ESI fondova seže mnogo dublje od financijskog aspekta. Oni predstavljaju instrument za provedbu politika, poticanje inovacija, stvaranje radnih mjesta, održivog razvoja i jačanja infrastrukture (Maletić et al., 2016). Stvarajući priliku za partnere iz javnog i privatnog sektora, te organizacije civilnog društva, ESI fondovi stvaraju pretpostavke za sinergijski učinak u ostvarivanju zajedničkih ciljeva. Također, istraživanje i praćenje provedbe projekata financiranih iz ESI fondova postaju ključni elementi za osiguravanje transparentnosti, učinkovitosti i odgovornosti u korištenju ovih sredstava.

ESI fondovi predstavljaju važan alat Europske unije za ostvarivanje ciljeva razvoja, smanjenje dispariteta među članicama i podržavanje inovacija te održivog razvoja. Njihova primjena u Hrvatskoj, kao i u drugim članicama, stvara priliku za kvalitetnije gospodarsko i društvo.

2.1. Odrednice EU fondova

Europska unija (EU) je jedinstvena tvorevina koja se temelji na ustavno-pravnom, političkom i ekonomskom okviru te predstavlja nadnacionalnu zajednicu europskih država. Nastala je kao rezultat procesa suradnje i integracije, sa svrhom dugoročnog postojanja i kontinuiranog razvoja. Ključni cilj EU je olakšati članicama ostvarenje ciljeva na svim područjima djelovanja, uključujući uravnoteženi gospodarski i društveno-socijalni razvoj, visoku razinu obrazovanja, veći postotak zaposlenosti te zaštitu moralnih i etičkih prava i interesa građana (Vuković, 2000).

Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi) imaju iznimno značajan doprinos u razvoju Unije. Ovi fondovi obuhvaćaju sve programe koje financira Europska unija, kako u zemljama članicama (Programi Unije te instrumenti kohezijske, poljoprivredne

i ribarske politike), tako i izvan njih (pretpristupni programi i programi za treće zemlje) (Belić et al., 2008). ESI fondovi su od velike pomoći zemljama članicama jer se bave financiranjem programa usmjerenih na njihov razvoj. Važno je napomenuti da Europska unija putem ovih fondova ne financira projekte u potpunosti, ali znatno olakšava njihovu provedbu.

Svi ESI fondovi se planiraju i proračunava se njihova alokacija za razdoblje od sedam godina, koje se kasnije realizira kroz odobrene projekte prijavljene na natječajima. Prosjek godišnjeg proračuna za ove fondove iznosi preko 100 milijardi eura (Maletić et al., 2016). Ovaj značajan financijski iznos omogućava EU da dodijeli zemljama članicama sredstva koja su bitna za njihov napredak.

Kroz svoje fondove, EU potiče razvoj infrastrukture, istraživanje, inovacije, obrazovanje, održivi razvoj te socijalnu inkluziju. Pristup ovim fondovima omogućuje članicama da realiziraju projekte i inicijative koje bi im inače bile financijski nedostupne ili izazovne za provođenje. Osim toga, ESI fondovi doprinose smanjenju regionalnih dispariteta unutar EU i potiču ekonomski rast i razvoj manje razvijenih područja. Europska unija, kao nadnacionalna zajednica, osmišljava ESI fondove kako bi podržala razvoj svojih članica i partnera te potaknula njihovu gospodarsku, društvenu i infrastrukturnu izgradnju. Ovi fondovi predstavljaju ključni instrument za postizanje ciljeva Unije i omogućavanje napretka i ravnoteže među članicama.

Europski fondovi tako obuhvaćaju sljedeću podjelu (Belić et al., 2008):

- Pretpristupni
- Strukturni fondovi

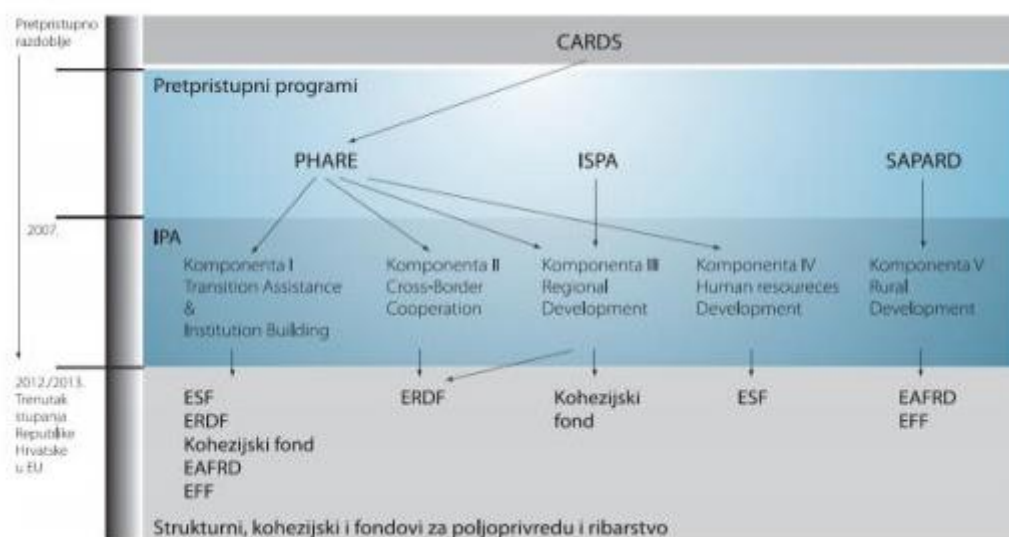
Ulaskom u Uniju Hrvatskoj je omogućeno korištenje Europskih investicijskih i strukturnih fondova, koji imaju komplementarne ciljeve za pomoć državama članicama u povećanju njihova rasta i osiguravanju većeg broja radnih mjesta, istovremeno osiguravajući održivi razvoj u skladu sa kohezijskom politikom EU (Maletić, 2016.).

Strukturni fondovi su kreirani za ostvarenje ekonomske i socijalne kohezije, a obuhvaćaju (Maletić, 2016.):

- Europski socijalni fond
- Europski poljoprivredni fond

- Financijski instrumenti za pomoć ribarstvu
- Europski fond za regionalni razvoj

Slika 1. Kronologija ESI fondova u i dostupnost u Hrvatskoj

Izvor: Algrebra učilište: EU fondovi u turizmu, dostupno na: http://www.visitorebiccroatia.hr/Content/dokumenti/125_priru%C4%8Dnik.pdf, pristupljeno 24.08.2023.

S obzirom na svoj udio u bruto domaćem proizvodu (BDP-u) i broju radnih mjesta, turizam zauzima treće mjesto među društveno-gospodarskim aktivnostima Europske unije. Ispred njega se nalaze samo sektor trgovine i distribucije te građevinski sektor. Ova industrija se izdvaja kao rijedak primjer gospodarskog sektora koji, unatoč izazovima u gospodarstvu i financijama, neprestano bilježi rast. Zbog ovog kontinuiranog rasta, turizam može značajno pridonijeti provedbi strategije rasta "Europa 2020." (ESI, 2018) koja se zalaže za pametno, održivo i inkluzivno gospodarstvo Europske unije.

Europska Unija (EU) se neprestano razvija i prilagođava kako bi ostvarila svoje ciljeve ekonomske stabilnosti, održivosti i konkurentnosti. Ključni instrumenti za postizanje tih ciljeva su EU fondovi, financijska sredstva koja se dodjeljuju državama članicama i regijama kako bi podržali različite projekte i programe. Razdoblje od 2021. do 2027. godine predstavlja novu fazu u korištenju tih fondova, s brojnim perspektivama i prioritetima. Jedan od glavnih naglasaka u periodu 2021. - 2027. je postizanje održivosti i zelene transformacije. Europska Unija se obvezala postati prvi klimatski neutralan kontinent do 2050. godine, a fondovi će biti ključni za financiranje projekata koji podržavaju ovu tranziciju. To uključuje investicije u obnovljive izvore energije, energetske učinkovitost, očuvanje prirode i borbu protiv klimatskih promjena.

Digitalizacija je drugi ključni prioritet. Sve više se oslanjamo na digitalne tehnologije u svim aspektima života i gospodarstva, a EU fondovi će biti usmjereni na podršku digitalnoj transformaciji. To uključuje ulaganje u brze internetske veze, razvoj 5G mreža, umjetnu inteligenciju, i inovacije u digitalnom sektoru. Europski fondovi također će igrati ključnu ulogu u očuvanju socijalne kohezije unutar EU-a. Kroz programe za zapošljavanje, obrazovanje i osposobljavanje, cilj je smanjiti nejednakost među regijama i osigurati da svi građani imaju pristup pravima i prilikama.

COVID-19 pandemija naglasila je važnost pripreme za krize i očuvanja zdravstvenog sustava. EU fondovi će biti usmjereni na jačanje zdravstvene infrastrukture i pripremu za buduće pandemije ili slične situacije. Inovacije su ključna pokretačka snaga gospodarskog rasta i konkurentnosti. Fondovi će podržati istraživanje i razvoj, poticati suradnju između akademske zajednice i industrije, te promovirati inovativne projekte.

Iako su EU fondovi uglavnom usmjereni na unutarnje politike, također će se koristiti za podršku sigurnosti i upravljanju migracijama. To uključuje ulaganje u graničnu sigurnost, integraciju migranata i jačanje suradnje među državama članicama. S obzirom na sve ove perspektive, EU fondovi u periodu 2021. - 2027. igraju ključnu ulogu u oblikovanju budućnosti Europske Unije. Njihova učinkovita raspodjela i pravilno usmjeravanje prema prioritetima mogu značajno doprinijeti postizanju održivog, digitalnog, i socijalno kohezivnog društva u Europi.

2.2. Europski fond za regionalni razvoj

Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) predstavlja ključni fond Europske unije čija je osnovna svrha stvaranje ekonomske i socijalne ravnoteže između država članica, kao i pristupnih kandidata. Fokusan na jačanje ekonomske i socijalne kohezije te smanjivanje dispariteta među europskim regijama, ERDF pruža podršku razvoju i strukturnim prilagodbama regionalnih gospodarstava te olakšava prekograničnu, transnacionalnu i međuregionalnu suradnju (ESI, 2018).

Ovaj fond ističe svoju orijentaciju prema poticanju produktivnih investicija koje rezultiraju stvaranjem novih radnih mjesta, lokalnim razvojem te promicanjem malih i srednjih poduzeća. ERDF financira širok spektar komponenti koje su ključne za razvoj europskih regija (HGK, 2023):

- **Konkurentnost malih i srednjih poduzeća:** Podupiranje malih i srednjih poduzeća je od suštinskog značaja za održiv ekonomski razvoj regija, te ERDF pruža podršku kako bi im omogućio konkurencijsku prednost.
- **Infrastruktura za obrazovanje i cjeloživotno učenje:** Investicije u obrazovanje i cjeloživotno učenje osiguravaju razvoj ljudskih resursa i pridonose inovacijama te produktivnosti regija.
- **Okoliš i klimatske promjene:** S obzirom na globalne izazove vezane uz okoliš i klimu, ERDF potiče projekte usmjerene na očuvanje okoliša i smanjenje negativnih utjecaja na klimu.
- **Poboljšanje institucionalnih kapaciteta:** Razvoj institucionalnih kapaciteta ključan je za učinkovito upravljanje sredstvima iz ERDF-a te provođenje uspješnih projekata.
- **Istraživanje, razvoj i inovacije:** Poticanje inovacija i istraživanja ključno je za dugoročni ekonomski rast i konkurentnost regija.
- **Usluge gospodarskog interesa:** ERDF podržava usluge koje su važne za gospodarski razvoj regija, kao što su promet, telekomunikacije i energija.
- **Telekomunikacije, energija i transport:** Investicije u ove sektore doprinose povezanosti i funkcionalnosti regija te potiču gospodarski razvoj.

- **Urbani razvoj:** S obzirom na sve veću urbanizaciju, ERDF podržava projekte usmjerene na održiv urbanistički razvoj.

Unutar ERDF-a postoje i različite vrste projekata, od regionalnih koji utječu na specifične županije do sektorskih projekata koji ciljaju određene gospodarske grane. Ovakav pristup osigurava raznolikost i fleksibilnost u iskorištavanju sredstava fondova kako bi se postigli optimalni rezultati u razvoju regija i država članica Europske unije.

U konačnici, ERDF predstavlja ključni instrument kojim Europska unija promiče ravnomjeran i održiv regionalni razvoj te podupire ključne sektore i projekte koji imaju dalekosežan pozitivan utjecaj na gospodarski i društveni napredak regija i cijelog europskog kontinenta.

2.3. Kohezijski fond

Kohezijski fond predstavlja jedan od ključnih instrumenata Europske unije za postizanje ekonomske i socijalne kohezije između njenih članica. Njegova svrha je osigurati ravnotežu i konvergenciju između regija s različitim razvojnim razinama, poticanjem ulaganja u infrastrukturu, zaštitu okoliša i druge ključne sektore. Ovaj fond igra ključnu ulogu u ostvarivanju ciljeva strategije Europa 2020., čime se promiče inteligentan, održiv i inkluzivan rast (MRRFEU, 2023).

Kohezijski fond osnovan je kako bi pružio podršku zemljama članicama koje zaostaju u razvoju, olakšavajući im postizanje razine ekonomske i socijalne konvergencije s razvijenim regijama. Njegovi ključni ciljevi uključuju (ESI, 2018):

1. **Gospodarska Konvergencija:** Kohezijski fond usmjerava sredstva prema regijama s nižim bruto domaćim proizvodom (BDP) po stanovniku kako bi se smanjile razlike u razvoju među državama članicama.
2. **Unaprjeđenje Infrastrukture:** Fond podržava razvoj infrastrukture, uključujući prometnu, energetska, komunalnu i digitalnu, kako bi se poboljšala povezanost regija i povećala njihova konkurentnost.

3. **Okolišna Održivost:** Kohezijski fond podržava projekte usmjerene na zaštitu okoliša, smanjenje emisija stakleničkih plinova i očuvanje prirodnih resursa.
4. **Zapošljavanje i Inkluzija:** Fond podržava projekte koji doprinose stvaranju radnih mjesta, razvoju ljudskih resursa i socijalnoj inkluziji.

Financiranje Kohezijskog Fonda dolazi iz proračuna Europske unije, a zemlje članice moraju doprinijeti ukupnom iznosu nacionalnim doprinosima. Fond se koristi za sufinanciranje različitih projekata i programa u regijama koje su ispod 90% prosječnog BDP-a EU-a. Sredstva iz Kohezijskog Fonda dodjeljuju se kroz Nacionalne strategije za koheziju i različite operativne programe usklađene s ciljevima fondova.

Kroz Kohezijski fond, financirani su brojni projekti širom Europe. To uključuje izgradnju i modernizaciju cesta, željeznica, energetskih postrojenja, vodnih sustava i digitalnih infrastruktura. Također su podržani projekti koji se tiču obrazovanja, istraživanja, inovacija i zapošljavanja. Unatoč pozitivnim rezultatima koje je Kohezijski fond postigao, postoje i izazovi. Učinkovito korištenje sredstava, transparentnost, administrativne sposobnosti zemalja članica te pravilno usklađivanje sa stratejskim ciljevima ključni su aspekti za postizanje optimalnih rezultata.

Budući trendovi uključuju sve veću usredotočenost na digitalizaciju, inovacije i zelenu tranziciju. Kohezijski fond će vjerojatno biti ključan za podršku projektima koji će doprinijeti postizanju ciljeva Europskog zelenog plana i digitalne transformacije.

2.4. Europski socijalni fond

Europski socijalni fond (ESF) ključni je financijski instrument Europske unije koji se fokusira na unapređenje ljudskih resursa, zapošljavanja i socijalne uključenosti diljem članica. Ovaj fond igra ključnu ulogu u poticanju ekonomske rast i društvenog razvoja, osiguravajući da svi građani EU-a imaju pristup jednakim mogućnostima, obrazovanju, obuci i zapošljavanju.

Primarni cilj ESF-a je unaprijediti ljudske resurse i povećati socijalnu uključenost u cilju smanjenja nejednakosti i siromaštva (Marinac et al., 2014). Njegova ključna uloga leži u podršci politikama zapošljavanja, obrazovanja, obuke i pristupa tržištu rada kako bi se osigurala ekonomska stabilnost i društvena kohezija.

Specifični ciljevi ESF-a uključuju (ESI, 2018):

- Zapošljavanje: ESF podržava programe i inicijative usmjerene na povećanje stope zaposlenosti, smanjenje nezaposlenosti, te unapređenje radnih vještina i kompetencija radnika.
- Obrazovanje i obuka: Fond promiče obrazovanje, cjeloživotno učenje i razvoj vještina kako bi se osiguralo da građani imaju pristup relevantnim vještinama za zahtjeve tržišta rada.
- Socijalna uključenost: ESF podržava programe koji promiču socijalnu uključenost marginaliziranih skupina, kao što su osobe s invaliditetom, dugotrajno nezaposleni i mladi bez adekvatne obrazovne kvalifikacije.
- Mobilnost radne snage: Fond potiče mobilnost radne snage unutar Europske unije, olakšavajući radnicima da pronađu poslove i steknu iskustvo u drugim državama članicama.

ESF se financira iz proračuna Europske unije, uz nacionalni doprinos zemalja članica. Sredstva se dodjeljuju prema Nacionalnim strategijama i Operativnim programima koje pripremaju države članice u suradnji s Europskom komisijom. Fond također surađuje s drugim fondovima EU-a kako bi se postigla sinergija u ostvarivanju ciljeva. Kroz ESF sufinancirani su brojni projekti usmjereni na stvaranje radnih mjesta, obrazovanje, obuku i socijalnu uključenost (MRRFEU, 2023). To uključuje programe osposobljavanja za nezaposlene, potporu mladima u pronalaženju prvog posla, promicanje ženskog poduzetništva, podršku osobama s invaliditetom te programe za inkluziju migranata.

Unatoč postignućima, izazovi uključuju potrebu za većom koordinacijom između nacionalnih i lokalnih razina te usklađivanje s brzim promjenama na tržištu rada, kao što su digitalizacija i automatizacija. Također, važno je osigurati transparentnost i učinkovitu provedbu projekata kako bi se postigli optimalni rezultati. Budući trendovi uključuju veću usredotočenost na digitalne vještine, prilagodbu radne snage budućim potrebama tržišta rada te potporu inovacijama i poduzetništvu.

Europski socijalni fond igra ključnu ulogu u unapređenju ljudskih resursa, socijalnoj inkluziji i stvaranju održivog društva. Njegova podrška raznim programima i projektima doprinosi stvaranju jednakih prilika za sve građane EU-a, promiče ekonomsku stabilnost i

društvenu koheziju te doprinosi ostvarenju ciljeva Europske unije u smjeru inteligentnog, održivog i inkluzivnog rasta.

2.5. Fond za pravednu tranziciju

Fond za pravednu tranziciju (Just Transition Fund) jedan je od ključnih financijskih instrumenata Europske unije koji ima za cilj podržati države članice u postizanju održive i inkluzivne tranzicije prema nisko ugljičnom gospodarstvu. Ovaj fond igra ključnu ulogu u osiguravanju da tranzicija prema čistim tehnologijama ne utječe negativno na radna mjesta i socijalnu koheziju, te da se osigura pravedna preraspodjela koristi i tereta.

Fond za pravednu tranziciju osnovan je kako bi podržao regije koje su posebno osjetljive na negativne učinke tranzicije prema niskougljičnom gospodarstvu, kao što su regije koje ovise o fosilnim gorivima i industriji s visokim emisijama stakleničkih plinova (Europska komisija, 2023). Njegova osnovna svrha je pružiti financijsku potporu za transformaciju tih regija u održiva gospodarstva koja su u skladu s ciljevima Europskog zelenog plana.

Konkretni ciljevi Fonda za pravednu tranziciju uključuju (Europska komisija, 2023):

- **Smanjenje emisija stakleničkih plinova:** Fond podržava projekte koji promiču nisko ugljične tehnologije i smanjenje emisija stakleničkih plinova, doprinoseći ciljevima klimatske neutralnosti do 2050. godine.
- **Zapošljavanje i socijalna inkluzija:** Fond je usmjeren na očuvanje radnih mjesta i podršku zaposlenicima u sektorima koji se mijenjaju uslijed tranzicije. Također podržava programe obrazovanja, prekvalifikacije i prilagodbe radne snage kako bi se osiguralo da ljudi imaju pristup novim mogućnostima zapošljavanja.
- **Regionalni razvoj:** Fond podržava razvoj infrastrukture, inovacija i konkurentnosti u regijama koje su posebno pogođene tranzicijom, čime se promiče uravnoteženi regionalni razvoj.

Financiranje Fonda za pravednu tranziciju dolazi iz proračuna Europske unije, uz nacionalni doprinos zemalja članica. Fond ima posebne alokacije za regije koje su najviše

pogođene tranzicijom, a dodjeljuje se prema Nacionalnim planovima za pravednu tranziciju koje pripremaju države članice u suradnji s Europskom komisijom. Kroz Fond za pravednu tranziciju podržavaju se brojni projekti koji se odnose na smanjenje emisija stakleničkih plinova, razvoj obnovljive energije, energetske učinkovitost, modernizaciju industrije, obuku radne snage i prilagodbu zajednica koje su ovisne o tradicionalnim industrijama.

Iako je Fond za pravednu tranziciju iznimno važan u osiguravanju socijalno pravedne tranzicije, izazovi uključuju potrebu za transparentnošću, usklađivanjem s lokalnim potrebama i zajedničkim naporima svih dionika (Europska komisija, 2023). Također, važno je pratiti napredak i osigurati da sredstva budu iskorištena na održiv i učinkovit način. Budući trendovi uključuju veću integraciju Fonda za pravednu tranziciju s drugim fondovima i inicijativama Europskog zelenog plana, kako bi se osigurala koherentnost i sinergija u postizanju ciljeva održivosti i klimatske neutralnosti.

Fond za pravednu tranziciju igra ključnu ulogu u osiguravanju socijalno pravedne i održive tranzicije prema nisko ugljičnom gospodarstvu. Njegova podrška regijama koje se suočavaju s promjenama omogućuje stvaranje održive budućnosti koja čuva radna mjesta, promiče socijalnu inkluziju i doprinosi ostvarenju ciljeva Europskog zelenog plana.

2.6. Programi EU značajni za civilno društvo Hrvatske

Ulaskom u Europsku uniju, Hrvatska je otvorila brojne mogućnosti za pristup međunarodnim tržištima. U posljednjim godinama, primjetan je napredak u organizacijskoj strukturi zemlje te povećanje učinkovitosti javnih institucija, zakonodavnog i pravnog sustava te privatnog sektora (Bačić i Aralica, 2007). Unatoč brzom napretku od osamostaljenja, postoji još mnogo područja u koja Hrvatska treba uložiti strateške napore kako bi povećala svoju globalnu konkurentnost.

Od svojeg osnivanja 1991. godine, Hrvatsku su oblikovale brojne društvene i ekonomske promjene, uključujući pretvorbu i privatizaciju te propast jakih hrvatskih poduzeća. Također, suočila se s masovnim odlaskom visokoobrazovanog stanovništva u razvijene zemlje u potrazi za boljim poslovima i životnim standardom, što se često naziva "odljevom mozga" (Dragičević, 2012). Unatoč tome, zemlja je uspjela zadržati svoje

obrazovane znanstvenike u znanstvenim institutima, čime je pridonijela razvoju istraživačkih aktivnosti. U ovom području, Hrvatska se ističe u usporedbi s drugim zemljama istočne Europe.

Za jačanje konkurentnosti Hrvatske značajnu ulogu imaju institucije poput Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO), Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske zaklade za znanost te regionalnih razvojnih agencija (HGK, 2023). Primjerice, Istarska razvojna agencija (IDA) osnovana je u Istri kako bi podržala gospodarski razvoj tog područja.

Unatoč postignućima, Hrvatska se suočava s izazovima u nastojanju da poboljša svoju konkurentnost na globalnoj razini. Nastavak ulaganja u obrazovanje, istraživanje i razvoj, podrška inovacijama te razvoj konkurentne privrede i tržišta mogli bi biti ključni za daljnji napredak zemlje.

Hrvatska je demonstrirala značajan napredak u efikasnom korištenju sredstava iz EU fondova nakon što je postala punopravnom članicom Europske unije. U prvih pet godina članstva, rezultati su ponudili EU osnovu za procjenu uspješnosti najmlađeg člana Unije. Članstvom u Europskoj uniji, Hrvatska je stekla okvir za svoj razvoj, primjenjujući politike koje se primjenjuju univerzalno na sve članice i prate se značajnim izvorima financiranja iz fondova Europske strukturne i investicijske politike (ESI fondova). Ova dinamika je osobito značajna s obzirom na gospodarsku krizu koja je trajala šest godina, rezultirajući gubitkom više od 12 % BDP-a (Dragičević, 2012). U tom kontekstu, Hrvatska je suočena s odstupanjem od prosječnog razvoja unutar EU-a (s BDP-om po stanovniku koji je 2014. godine iznosio 59 % prosjeka EU).¹ Ova činjenica postavlja Hrvatsku kao jednu od najmanje razvijenih članica EU, pozicioniranu nakon Bugarske i Rumunjske.

Hrvatska ima priliku iskoristiti izvore financiranja iz EU fondova kako bi ublažila posljedice ekonomske krize, potaknula gospodarski rast i stvorila održivu budućnost. Ključni korak u ovom procesu je osigurati učinkovitost u korištenju sredstava, transparentnost u alokaciji, te optimalno usmjeravanje prema projektima koji će najviše doprinijeti društvenom i ekonomskom napretku (Marinac et al., 2014). Ispravno korištenje

¹ Europski strukturni i investicijski fondovi. (2018). OP Konkurentnost i kohezija 2014-2020., <http://www.strukturnifondovi.hr/op-konkurentnost-i-kohezija-2014-2020-779>, pristupljeno 02.12.2022.

ovih izvora podrške može Hrvatsku učiniti snažnijom i konkurentnom na europskom i globalnom tržištu.

Aktivnosti organizacija civilnog društva (OCD) u Europi u iskorištenosti sredstava iz EU fondova imaju ključnu ulogu u oblikovanju pozitivnih društvenih promjena, poticanju inovacija te podržavanju održivog razvoja. Kroz kreativne i angažirane pristupe, OCD-ovi su usmjereni na primjenu fondova Europske unije kako bi ostvarili širok spektar ciljeva, od promicanja socijalne inkluzije i zaštite okoliša do razvoja obrazovanja i kulture (Criptoph i Ruiz, 2018). Njihova aktivnost odražava želju za stvaranjem boljeg društva, gdje se koriste resursi EU fondova kao alat za postizanje konkretnih i održivih promjena.

Jedan od ključnih aspekata aktivnosti OCD-ova u iskorištenosti EU fondova je usmjerenost na socijalnu inkluziju (Criptoph i Ruiz, 2018). Mnoge organizacije rade na projektima koji podržavaju ranjive skupine društva, poput beskućnika, migranata, starijih osoba ili osoba s invaliditetom. Kroz sredstva iz EU fondova, OCD-ovi provode programe koji osiguravaju obrazovanje, zdravstvenu skrb, profesionalnu rehabilitaciju i druge usluge koje doprinose socijalnoj inkluziji. Ovakvi projekti ne samo da unaprjeđuju kvalitetu života najugroženijih skupina, već i doprinose smanjenju društvenih nejednakosti.

Također, organizacije civilnog društva usmjerene su na zaštitu okoliša i održivost, te koriste sredstva iz EU fondova za promicanje ekoloških inicijativa. Ovi projekti obuhvaćaju različite aspekte, uključujući zaštitu prirodnih resursa, promociju obnovljivih izvora energije, smanjenje emisija stakleničkih plinova te edukaciju građana o važnosti očuvanja okoliša (Criptoph i Ruiz, 2018). Kroz takve inicijative, OCD-ovi pridonose održivosti i stvaraju svijest o globalnom ekološkom izazovu.

Nadalje, aktivnosti OCD-ova u iskorištenosti EU fondova često su usmjerene na razvoj obrazovanja i kulture. Projekti koji se bave ovim područjima potiču inovativne pristupe u obrazovnom procesu, podržavaju raznolikost jezika i kultura te promiču umjetnički izričaj. Kroz te projekte, OCD-ovi doprinose širenju znanja, razvijaju kreativne talente i jačaju kulturnu raznolikost.

Da bi ostvarili uspješnost u iskorištenju sredstava iz EU fondova, OCD-ovi se često udružuju u partnerske mreže. Ova suradnja omogućuje dijeljenje resursa, iskustava i stručnosti, što povećava učinkovitost projekata (Criptoph i Ruiz, 2018). Također, kroz partnerstva se olakšava pristup različitim financijskim izvorima te se stvaraju sinergije među različitim OCD-ovima s istim ili sličnim ciljevima.

U zaključku, aktivnosti organizacija civilnog društva u Europi u iskorištenosti sredstava iz EU fondova odražavaju predanost stvaranju pozitivnih društvenih promjena. Njihova djelovanja prepoznaju i odgovaraju na ključne društvene izazove, promičući socijalnu inkluziju, zaštitu okoliša, razvoj obrazovanja i kulture te suradnju među OCD-ovima. Kroz kreativnost, stručnost i zajedničke napore, organizacije civilnog društva doprinose oblikovanju bolje i održive budućnosti za Europu i njene građane.

Programi Europske unije igraju značajnu ulogu u podržavanju i jačanju civilnog društva u Hrvatskoj. Civilno društvo predstavlja ključni dio demokratskog društva te ima važnu ulogu u promicanju participacije građana, zagovaranju javnih interesa i doprinosu društvenom razvoju. Programi EU osmišljeni su kako bi podržali različite aspekte civilnog društva, omogućavajući mu da aktivno sudjeluje u donošenju odluka, promiče demokraciju i ljudska prava te doprinosi socioekonomskom napretku.

Jedan od ključnih programa je Program za prava, jednakost i građanstvo, koji ima za cilj promicati jednakost, prava i građanstvo unutar Europske unije (Europska komisija, 2023). Kroz ovaj program, organizacije civilnog društva u Hrvatskoj dobivaju podršku za projekte usmjerene prema zaštiti ljudskih prava, promicanju jednakosti spolova, borbi protiv diskriminacije te jačanju građanskog sudjelovanja. Ovaj program doprinosi razvoju kapaciteta organizacija civilnog društva i omogućava im da se aktivno angažiraju u izgradnji inkluzivnog društva.

Program Europski građanski inicijativa omogućuje građanima da se direktno uključuje u europski politički proces (Europska komisija, 2023). Građani imaju priliku pokrenuti inicijative o pitanjima koja smatraju važnima te prikupljati potpise kako bi se ta pitanja stavila na dnevni red Europske komisije. Ovaj program potiče aktivno građanstvo i doprinosi većoj demokratskoj participaciji.

Program Erasmus+ ima ključnu ulogu u podršci obrazovanju, osposobljavanju, mladima i sportu (Europska komisija, 2023). Kroz ovaj program, organizacije civilnog društva mogu surađivati s partnerima iz drugih zemalja EU-a u projektima koji se odnose na razmjenu mladih, obrazovne programe, osposobljavanje i mobilnost. Ovaj program doprinosi razvoju kompetencija mladih, interkulturalnom razumijevanju te promicanju aktivnog građanstva.

Program Kreativna Europa podržava kulturnu i kreativnu industriju te promiče suradnju unutar Europe (Europska komisija, 2023). Organizacije civilnog društva u

Hrvatskoj mogu sudjelovati u projektima koji se odnose na umjetnost, kulturu, audiovizualne medije i kulturnu raznolikost. Ovaj program doprinosi očuvanju kulturnog nasljeđa, potiče umjetničku kreativnost te podržava sektore koji imaju značajan ekonomski i društveni utjecaj.

Također, Program Europa za građane ima za cilj promicati aktivno europsko građanstvo, povećati svijest o europskoj povijesti i vrijednostima te potaknuti građane na sudjelovanje u europskom demokratskom procesu (Europska komisija, 2023). Ovaj program podržava projekte koji potiču razumijevanje europske integracije, promiču dijalog među građanima te jačaju osjećaj pripadnosti Europskoj uniji.

Uz navedene programe, postoje i drugi instrumenti financijske podrške EU koji doprinose razvoju civilnog društva u Hrvatskoj. Kroz njih se podržavaju inicijative koje promiču transparentnost, demokratske vrijednosti, ljudska prava te doprinose socijalnoj i ekonomskoj inkluziji. Svi ovi programi zajedno doprinose jačanju civilnog društva, povećavaju građansku participaciju i podržavaju izgradnju demokratskog, inkluzivnog i održivog društva u Hrvatskoj.

Može se zaključiti da unatoč prisutnosti znatnih financijskih resursa, Hrvatska nije u potpunosti i efikasno iskoristila sredstva iz Europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova koja bi mogla značajno potaknuti njen gospodarski napredak. Do sadašnjeg trenutka, iskorištenost tih fondova pokazala se prosječnom stopom od samo 64% (Europska komisija, 2023), što predstavlja relativno nisku stopu i ukazuje na potrebu za unapređenjem procesa pripreme projekata te povećanjem stope njihove odobrenosti.

Organizacije civilnog društva (OCD) igraju ključnu ulogu u izgradnji demokratskog društva, promicanju ljudskih prava, te poticanju transparentnosti i participacije građana. U Republici Hrvatskoj, kao i u drugim zemljama članicama Europske Unije (EU), OCD-i su nezaobilazan čimbenik koji doprinosi razvoju društva. U sklopu članstva u EU, Hrvatska ima priliku iskoristiti sredstva iz različitih EU fondova kako bi podržala svoje OCD-e i jačala društvo u cjelini.

Europski fondovi, poput Europskog socijalnog fonda i Europskog fonda za regionalni razvoj, nude financijsku podršku projektima i programima OCD-a. To može uključivati programe za obrazovanje, osposobljavanje, zapošljavanje, socijalnu inkluziju, i mnoge druge oblasti koje su od interesa OCD-a. EU fondovi pružaju priliku za jačanje kapaciteta OCD-a putem programa obuke, savjetovanja i razmjene iskustava. To pomaže

OCD-ima da unaprijede svoje vještine u upravljanju projektima, izvješćivanju i transparentnosti. Kroz projekte financirane iz EU fondova, OCD-i mogu izgraditi partnerstva s drugim organizacijama, institucijama i poslovnim sektorom. Ova suradnja može donijeti nove ideje, resurse i pristupe rješavanju društvenih izazova. EU fondovi postavljaju visoke standarde transparentnosti i odgovornosti u korištenju sredstava. Kroz sudjelovanje u projektima financiranim od strane EU-a, OCD-i mogu promicati te vrijednosti u širem društvu i doprinijeti borbi protiv korupcije.

3. PROJEKT „DRUŠTVENI CENTAR NOVO ČIČE“

U sklopu ovog poglavlja, autorica će analizirati projekt "Društveni centar Novo Čiče", značajnu inicijativu koja ima velik utjecaj na lokalnu zajednicu. Ovaj projekt predstavlja odgovor na potrebu za stvaranjem dinamičkog prostora koji služi kao središnje mjesto okupljanja, razmjene ideja i pružanja podrške raznovrsnim društvenim aktivnostima. Kroz temeljitu analizu ovog projekta, autorica će razmotriti njegove ciljeve, strukturu, doprinos zajednici i procese koji su doveli do njegove implementacije. Projekt "Društveni centar Novo Čiče" služi kao inspirativan primjer uspješnog povezivanja lokalnih resursa i potreba. Istraživanje će omogućiti dublji uvid u to kako je ovaj projekt oblikovao i obogatio život lokalnog stanovništva, stvarajući održivo i poticajno okruženje za zajednicu. Analiza rada se provela koristeći sekundarne literature te online izvora (za općenite podatke o projektima) te izvorne dokumentacije dobivene na uvid u prostorijama provoditelja projekta te neposrednim putem, razgovorom s jednom od voditeljica projekta.

3.1. Povijest i položaj Novog Čiča

Novo Čiče, smješteno 4 km jugoistočno od Velike Gorice, zauzima posebno mjesto u pejzažu svoje okoline. Ovo maleno selo ima svoju priču koja je duboko ukorijenjena u njegovom geografskom položaju i okruženju. Smješten na naplavnoj nizini koju križa rijeka Odra sa svojim razgranatim rukavcima, Novo Čiče leži na spoju dvaju značajnih regija, Turopolja i Posavine.

Reljef ovog područja je blago nizinski, s prosječnom visinom od 105 metara nadmorske visine (Hrvatska enciklopedija, 2023). Kao rezultat ovog položaja, teren je karakteriziran močvarnim obilježjima, obiljem potoka, kanala, izvora i virova. Unatoč malim razlikama u visini, ova močvarna obilježja oblikovala su krajolik Novog Čiča, pridonoseći njegovoj jedinstvenoj prirodnoj raznolikosti.

Značajne promjene u terenu potaknute su eksploatacijom šljunka, koja je dovela do formiranja umjetnih jezera, od kojih je najveće Jezero Čiče. Ovo jezero prostire se na

površini od oko 0.9 km² (Hrvatska enciklopedija, 2023) , dosežući dubinu od približno 50 metara. Njegovo stvaranje imalo je značajan utjecaj na vodni sustav ovog područja, što je rezultiralo smanjenjem podzemnih voda i sušenjem močvarnih područja. Kako bi se upravljalo poplavama i vodnim tokovima, izgrađen je kanal Sava-Odra nakon poplave u Zagrebu 1964. godine. Ovaj kanal dodatno je utjecao na ravnotežu voda i značajno izmijenio prirodni tok vodnih tijela.

Slika 2. Položaj i običaji sela Novo Čiče

Izvor: Google slike i KUD Novo Čiče (2023): Etno naselje Novo Čiče, dostupno na <https://kud-cice.hr/index.php/etno-naselje-novo-cice>, pristupljeno 24.08.2023.

Selo Novo Čiče ima bogatu povijest koja seže unatrag stoljećima te je igralo važnu ulogu u razvoju regije u kojoj se nalazi. Njegov položaj, kao i promjene kroz koje je prolazilo tijekom vremena, oblikovali su identitet sela i utjecali na njegovu društvenu i gospodarsku strukturu.

Položaj sela Novo Čiče nalazi se u srcu ruralnog krajolika, smještenog između brežuljaka i plodnih polja. Ovo slikovito mjesto kroz povijest je privlačilo naseljenike zbog plodne zemlje i povoljnih uvjeta za poljoprivrednu djelatnost. Prvi tragovi naselja datiraju unatrag stoljećima, a sačuvani dokumenti svjedoče o raznim fazama razvoja koje je selo doživjelo (KUD Novo Čiče, 2023). U razdoblju kroz srednji vijek, Novo Čiče je bilo središte

lokalne trgovine i obrta. Brojne su se radionice bavile izradom predmeta od drveta, keramike i tkanja, čime je selo postalo prepoznatljivo i izvan svojih granica. Ovo razdoblje je obilježeno zajedničkim naporima stanovnika da se stvori samoodrživa zajednica koja je znala iskoristiti resurse svojeg okruženja.

S vremenom su se mijenjali i društveni i ekonomski uvjeti, što je utjecalo na razvoj sela. Industrijalizacija je donijela promjene u načinu života i radu stanovnika, a urbanizacija je uzrokovala smanjenje broja stanovnika u ruralnim područjima. Novo Čiče nije iznimka - i samo se prilagodilo novim okolnostima.

Unatoč ljudskim intervencijama, prirodni pejzaž oko Novog Čiča još uvijek nosi određene elemente svoje originalne ljepote. U blizini se prostire Turopoljski lug, velika hrastova šuma koja pruža dom raznolikom biljnom i životinjskom svijetu (KUD Novo Čiče, 2023). Rukavci rijeke Odre pružaju stanište mnogim pticama močvaricama, dok je Jezero Čiče postalo stanište za galebove, ptice selice, patke i različite vrste riba.

Ukupno gledano, prirodno bogatstvo Novog Čiča i njegova okolica predstavljaju složeni miks ljudskih intervencija i prirodne raznolikosti. Njegov položaj, oblikovanje terena te ekosustav koji ga okružuje čine jedinstvenu priču o njegovom identitetu i evoluciji kroz povijest.

U suvremenom kontekstu, Novo Čiče se suočava s izazovima očuvanja svoje autentičnosti dok istovremeno prilagođava svoje resurse i potrebe suvremenim zahtjevima. S obzirom na svoj povoljni položaj, raznolikost resursa i zajednički duh svojih stanovnika, selo je prepoznalo potencijal razvoja kroz kulturni turizam, očuvanje tradicije i poticanje poljoprivredne proizvodnje. Povijest i položaj sela Novo Čiče duboko su povezani s njegovim razvojem i identitetom. Kroz promjene i prilagodbe kroz koje je prolazilo, selo je uspjelo sačuvati svoju autentičnost i prilagoditi se novim okolnostima. Danas, Novo Čiče predstavlja mješavinu bogate povijesti, suvremenih izazova i potencijala za budući razvoj, te ostaje važan čimbenik u lokalnoj i široj regiji.

3.2. Organizacija, ciljevi i aktivnosti KUD – a Novo Čiče

Kulturno-umjetnička društva (KUD) predstavljaju posebnu vrstu organizacija civilnog društva (OCD) koje imaju za cilj promicanje i očuvanje kulturne baštine, umjetnosti, tradicije i zajedničke identifikacije. Ova društva igraju ključnu ulogu u očuvanju kulturnog nasljeđa i obogaćivanju društvenog života na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.

Jedan od glavnih zadataka kulturno-umjetničkih društava je očuvanje tradicija, običaja i kulturne baštine svoje zajednice. To uključuje očuvanje i promicanje narodnih pjesama, plesova, nošnji, jezika i drugih elemenata koji čine identitet zajednice. KUD-ovi pružaju platformu za umjetnički izričaj i kreativnost. Članovi tih društava često sudjeluju u izvođenju glazbe, plesa, dramskih predstava, likovne umjetnosti i drugih oblika umjetničkog izražavanja. Kroz radionice, tečajeve i predavanja, kulturno-umjetnička društva pružaju članovima i široj zajednici priliku da nauče o svojoj kulturi, tradicijama i povijesti. Ovo obrazovanje pomaže u očuvanju znanja i vještina koje se prenose s generacije na generaciju.

KUD-ovi često sudjeluju u kulturnim izmjenama s drugim društvima i zajednicama kako bi promovirali međunarodni dijalog i razumijevanje. Ovo doprinosi povezivanju različitih kultura i stvaranju mostova između ljudi. Kroz svoj rad, kulturno-umjetnička društva potiču aktivno građanstvo i zajedničku odgovornost. Sudjelovanje u organizaciji i provedbi kulturnih događanja pomaže članovima razvijati vještine upravljanja projektima, timski rad i druge kompetencije važne za civilno društvo. Kulturno-umjetnička društva često organiziraju javne priredbe i manifestacije koje privlače turiste i promoviraju lokalnu ekonomiju. Ovo može imati pozitivan utjecaj na lokalni razvoj i promociju regije. Kulturno-umjetnička društva su važna komponenta organizacija civilnog društva koje igraju ključnu ulogu u očuvanju kulturnog nasljeđa, promicanju umjetnosti i stvaranju povezanosti u zajednici. Njihov rad obogaćuje društvo i doprinosi raznolikosti i kulturnom bogatstvu koje čini temelj identiteta jedne zajednice.

Kulturno-umjetničko društvo (KUD) Novo Čiče predstavlja srce kulturnog života u istoimenom malom mjestu. Ova organizacija igra ključnu ulogu u očuvanju tradicije, promicanju umjetničkog izraza i povezivanju zajednice kroz raznolike kulturne i umjetničke aktivnosti. Njeni ciljevi i aktivnosti čine osnovu za bogatu paletu događanja koja čine identitet sela još dubljim i raznovrsnijim.

Kulturno umjetničko društvo "Čiče" iz Novog Čiča osnovano je 2005. godine. Danas broji 110 aktivnih članova koji djeluju kroz četiri folklorno plesačke, dvije tamburaške i gajdašku sekciju. U Društvu izvode koreografirane folklorne nastupe, a na njihovom repertoaru nalazi se 12 koreografija iz Republike Hrvatske, kao i koreografije iz Usore i od Hrvata iz Janjeva (KUD Novo Čiče, 2023). Svi članovi Društva pripadaju mlađoj životnoj dobi. Ovo društvo je ostvarilo nastupe na svim važnijim manifestacijama u Republici Hrvatskoj, a također su ostvarili zapažene nastupe i izvan granica Hrvatske, u zemljama poput Makedonije, Bosne i Hercegovine, Slovenije, Srbije, Italije, Bugarske, Turske i Cipra.

Redovne aktivnosti KUD -a Novo Čiče uključuje svakodnevni angažman članova oko promocije tradicije sela koja se najčešće ostvaruje putem mnogobrojnih projekata. "Čiče" sudjeluje u mnogobrojnim projektima, među kojima se ističu Etno naselje Novo Čiče, projekt "Od lana haljina tkana," te Etno naselje Novo Čiče s ciljem razvoja poduzetničkih vještina mladih. Također, organiziraju Božićnu priču u Novom Čiču, Gastro-etno biciklijadu te Turopoljski chill&grill (KUD Novo Čiče, 2023) . Također, oni su organizatori Međunarodne smotre folklora pod nazivom "Ivanje u Novom Čiču," koja se uspješno održala već 13 puta.

Kako bi iskoristili potencijale Etno naselja Novo Čiče, "Čiče" redovito organizira radionice i izlete za djecu vrtićke i školske dobi. Važno je napomenuti da su sve svoje uspjehe i postignuća ostvarili putem volonterskog rada. Također, veliku pažnju posvećuju mladima te u suradnji s Udrugom Zamisli rade na informiranju mladih i organiziranju volonterskog centra, što dodatno doprinosi razvoju i obogaćenju zajednice.

Ciljevi KUD-a Novo Čiče prožimaju se kroz više aspekata društvenog i kulturnog angažmana. Prvenstveno, organizacija se trudi čuvati i njegovati kulturnu baštinu svojeg kraja. To uključuje očuvanje tradicionalne glazbe, plesova, običaja, te promicanje autentičnih kulturnih izraza koji su karakteristični za regiju (KUD Novo Čiče, 2023). Kroz očuvanje kulturnih vrijednosti, KUD Novo Čiče postaje čuvar lokalnog identiteta i povezuje različite generacije kroz zajedničko nasljeđe. Osim toga, organizacija ima za cilj podržati i poticati umjetnički izraz svojih članova. Članovi KUD-a imaju priliku razvijati svoje talente u područjima kao što su ples, glazba, pjevanje, gluma i recitacija. Kroz redovite probe,

radionice i nastupe, članovi imaju priliku unaprijediti svoje vještine i izraziti se kroz umjetnički izričaj.

Aktivnosti KUD-a Novo Čiče obuhvaćaju širok spektar događanja koja doprinose kulturnoj raznolikosti i životu zajednice. Redoviti kulturni programi, koncerti, plesne izvedbe i priredbe organiziraju se kako bi se građanima omogućilo da se povežu s umjetnošću i kulturom. Također, organizacija sudjeluje u lokalnim manifestacijama, festivalima i svečanostima, pridonoseći živosti i raznolikosti društvenog života.

U okviru održavanja programa aktivnosti u implementaciji projekta Društveni centar Novo Čiče, KUD – a Novo Čiče, provodi sljedeće programe (KUD Novo Čiče 2023):

1. Programi pjevanja:

Programi pjevanja u KUD Novo Čiče predstavljaju esencijalni dio kulturnog naslijeđa ovog područja. Ovi programi ne samo da omogućuju očuvanje tradicionalnih pjesama i glazbe, već i potiču stvaranje novih izvedbenih aspekata koji spajaju tradicionalno i suvremeno. Kroz program pjevanja, članovi KUD-a imaju priliku istražiti bogatu povijest svojeg kraja kroz glazbene izričaje te prenositi te vrijednosti na mlađe generacije. Programi pjevanja obuhvaćaju širok raspon glazbenih žanrova i stilova, od narodnih pjesama i pučkih napjeva do modernih interpretacija i obrada. Ovo omogućava članovima KUD-a da se izraze na više načina i da prilagode svoje izvedbe različitim prigodama i publikama. Pjevanje postaje most koji povezuje generacije, pomažući da se prenese osjećaj zajedništva i kontinuiteta.

Osim toga, programi pjevanja u KUD Novo Čiče također potiču razvoj vještina i talenata među članovima društva. Kroz redovite probe, radionice i vježbanje, članovi imaju priliku unaprijediti svoje pjevačke sposobnosti, tehniku i scenski nastup. Ovakvi programi ne samo da grade individualne kompetencije, već i unapređuju ukupnu kvalitetu izvedbi KUD-a na javnim priredbama i manifestacijama. Pored toga, programi pjevanja često potiču međugeneracijsku suradnju unutar društva. Stariji članovi dijele svoje znanje, iskustvo i tradicionalne pjesme s mlađima, što stvara snažnu povezanost između različitih dobnih skupina. Ovaj dijalog između generacija omogućava da se kulturno naslijeđe prenosi i obogaćuje novim interpretacijama.

2. Tamburaški program:

Tamburaški program Kulturno umjetničkog društva (KUD) Novo Čiče predstavlja srž glazbene baštine i kulturnog izraza ovog područja. Tamburaška glazba ima dugu povijest i duboko ukorijenjen utjecaj u tradicionalnom identitetu lokalne zajednice. Kroz svoje tamburaške programe, KUD Novo Čiče odražava očuvanje, obogaćivanje i promociju ovog vrijednog kulturnog naslijeđa. Tamburaški program u KUD Novo Čiče okuplja entuzijastične glazbenike, svih dobnih skupina, koji dijele strast prema tamburaškoj glazbi. Ovaj program ne samo da omogućuje članovima KUD-a da razviju svoje glazbene vještine i talente, već i da se povežu s tradicijom i kulturnim korijenima svoje zajednice. Kroz različite tamburaške ansamble i sekcije, program pruža priliku za usavršavanje tehničkih aspekata sviranja tamburica, ali i za izražavanje umjetničkog izričaja.

Tamburaški program obuhvaća raznovrstan repertoar koji seže od tradicionalnih narodnih pjesama i melodija do suvremenih obrada i interpretacija. Ovaj široki spektar glazbenih žanrova omogućava da tamburaški ansambli prilagode svoje izvedbe različitim prigodama i publikama. Na taj način, program tamburaškog sviranja postaje sveprisutan u životu lokalne zajednice, prisutan na svečanostima, koncertima, manifestacijama i drugim kulturnim događanjima. Jedna od ključnih vrijednosti tamburaškog programa KUD Novo Čiče leži u međugeneracijskoj povezanosti i dijalogu. Stariji članovi koji posjeduju duboko ukorijenjeno znanje o tamburaškoj glazbi dijele svoje iskustvo s mlađima, prenoseći ne samo tehničke vještine već i dublje razumijevanje tradicije. Ovakva interakcija među generacijama omogućava da se tamburaška baština održi živom i obogati novim perspektivama.

3. Program plesa:

Program plesa u Kulturno umjetničkom društvu (KUD) Novo Čiče predstavlja dinamičan i živopisan aspekt kulturnog izraza. Kroz bogat repertoar tradicionalnih i suvremenih plesova, ovaj program odražava raznolikost kulture, povezuje generacije i obogaćuje kulturnu scenu lokalne zajednice. Plesne aktivnosti unutar KUD-a Novo Čiče nisu samo izraz umjetnosti, već i put prema očuvanju tradicije, promicanju zajedništva i podršci individualnom razvoju članova. Program plesa u KUD Novo Čiče omogućuje članovima da istraže različite plesne stilove koji predstavljaju kulturno naslijeđe njihovog kraja.

Tradicionalni plesovi koji se prenose s generacije na generaciju čuvaju dušu lokalne zajednice i omogućuju članovima da se povežu s prošlim vremenima. Osim toga, program plesa uključuje i suvremene interpretacije koje spajaju tradiciju s suvremenim kreativnim izražajem, stvarajući tako most između prošlosti i budućnosti.

Jedna od važnih uloga programa plesa je poticanje međugeneracijske suradnje i dijaloga. Stariji članovi KUD-a koji su nositelji znanja o tradicionalnim plesovima dijele svoje iskustvo i tehnike s mlađim generacijama. Ova razmjena znanja ne samo da čuva tradiciju, već i stvara povezanost među različitim dobnim skupinama. Ples postaje način da se prenese vrijednost i bogatstvo kulture s jedne generacije na drugu. Program plesa također potiče razvoj koordinacije, ritma i kreativnosti među članovima KUD-a. Redovite probe, vježbanje koreografija i usklađivanje pokreta osnažuju fizičke i umjetničke sposobnosti plesača. Kroz ovaj proces, članovi razvijaju samopouzdanje na plesnom podiju, a također se izražavaju na jedinstven način.

Plesne izvedbe KUD-a Novo Čiče često su prisutne na raznim događanjima, manifestacijama i koncertima. Ovaj program stvara priliku da se kulturno naslijeđe pokaže široj zajednici, ali i da se članovi društva izraze kroz umjetnički izričaj. Osim toga, plesne izvedbe često povezuju različite KUD-ove i organizacije, što jača mrežu kulturnih i društvenih veza.

4. Programi tkanja i veza:

Programi tkanja i veza u Kulturno umjetničkom društvu (KUD) Novo Čiče predstavljaju dragocjeni aspekt kulturne baštine i kreativnog izraza. Kroz ove programe, članovi KUD-a imaju priliku istražiti tradicionalne tehnike tkanja i veza koje su duboko ukorijenjene u povijest i identitet njihove zajednice. Ovaj program ne samo da omogućuje članovima da nauče vještine tkanja i veza, već i da istraže kreativnost i stvaraju umjetničke radove koji prenose dušu njihove kulture. Tkanje i vezenje su tradicionalne vještine koje su bile ključne za stvaranje odjeće, tepiha, pokrivača i raznih drugih predmeta koji su bili korisni u svakodnevnom životu i kulturi. Kroz programe tkanja i veza, KUD Novo Čiče čuva ove vještine od zaborava, istovremeno omogućujući njihovu prilagodbu suvremenim potrebama i kreativnom izražavanju.

Tkanje i vezenje ne samo da imaju praktičnu svrhu, već su i umjetnički izričaj koji prenosi priče, simbole i estetiku lokalne kulture. Kroz različite uzorke, boje i tehnike, članovi KUD-a Novo Čiče stvaraju jedinstvene tekstilne radove koji odražavaju identitet i duh njihove zajednice. Ovi radovi postaju autentični umjetnički artefakti koji čuvaju kulturnu baštinu i prenose je na buduće generacije. Međugeneracijska suradnja ima važnu ulogu u programima tkanja i veza. Stariji članovi društva koji su možda naučili ove vještine od svojih predaka dijele svoje znanje i tehnike s mlađim generacijama. Ova razmjena znanja stvara povezanost između različitih dobnih skupina te omogućuje prijenos tradicije i vještina na sljedeće generacije.

Programi tkanja i veza također promiču kreativnost i individualni izražaj među članovima KUD-a. Svaki tkanina ili vez koji se stvori postaje priča o osobi koja ga je izradila, o njenim iskustvima i emocijama. Ova individualnost doprinosi bogatstvu i raznolikosti stvaranih radova.

5. Informatički programi:

Informatički programi unutar Kulturno umjetničkog društva (KUD) Novo Čiče predstavljaju suvremen i inovativan pristup očuvanju kulturnog naslijeđa i promicanju umjetničke kreativnosti. Ovi programi odražavaju spoj tradicije i tehnologije te omogućuju članovima društva da koriste informacijske alate kako bi unaprijedili svoje umjetničke projekte i aktivnosti. Uvođenje informatičkih programa unutar KUD-a Novo Čiče omogućuje članovima da koriste moderne tehnologije u svrhu dokumentiranja, promocije i razmjene kulturnih sadržaja. Primjerice, digitalna dokumentacija tradicionalnih plesova, pjesama ili umjetničkih radova omogućuje lakše dijeljenje i pristupanje tim sadržajima, čime se širi svijest o kulturnoj baštini društva.

Osim toga, informatički programi mogu olakšati organizaciju i promociju kulturnih događanja. Kroz web stranice, društvene medije i digitalne platforme, KUD Novo Čiče može dostići širu publiku i privući zainteresirane ljude iz različitih dijelova svijeta. Ova vrsta promocije također pomaže u očuvanju kulturne baštine tako da je čini dostupnom i privlačnom za mlađe generacije. Informatički programi također omogućuju članovima KUD-a da istraže nove kreativne mogućnosti. Na primjer, digitalna umjetnost ili glazba mogu se stvarati pomoću različitih softverskih alata, omogućujući eksperimentiranje s novim

tehnikama i izrazima. Ova inovativnost doprinosi raznolikosti umjetničkih produkcija društva.

6. Programi kreativnih radionica:

Programi kreativnih radionica unutar Kulturno umjetničkog društva (KUD) Novo Čiče predstavljaju iznimno važan aspekt koji potiče individualnu kreativnost, timsku suradnju te inovativno izražavanje članova društva. Ove radionice pružaju platformu za različite umjetničke i zanatske aktivnosti koje obogaćuju kulturni identitet zajednice i doprinose raznolikosti umjetničkog stvaralaštva. Kreativne radionice unutar KUD-a Novo Čiče omogućuju članovima da istraže različite aspekte umjetnosti, od slikanja, kiparstva, keramike, do izrade nakita, tekstila ili drugih zanatskih tehnika. Ove radionice potiču individualnu kreativnost i omogućuju svakom članu da izrazi svoje ideje i osjećaje kroz vlastoručno stvaranje umjetničkih djela.

Jedna od ključnih vrijednosti kreativnih radionica je poticanje interakcije i suradnje među članovima KUD-a. Sudjelovanje u zajedničkim kreativnim aktivnostima stvara priliku za dijeljenje iskustava, ideja i tehnika među članovima. Ovo jača timski duh i međusobno razumijevanje unutar društva. Kreativne radionice često pružaju i priliku za učenje novih vještina i tehnika. Iskusni umjetnici ili majstori mogu voditi radionice i podijeliti svoje znanje s članovima društva. Ovo je posebno korisno za članove koji žele proširiti svoje vještine i steći nova znanja u umjetničkom izražavanju. Osim što potiču individualnu kreativnost, kreativne radionice također mogu rezultirati zajedničkim umjetničkim djelima koja predstavljaju KUD Novo Čiče. Na primjer, zajednički izrađeni murali, skulpture ili druga umjetnička djela mogu postati prepoznatljivi simboli društva i doprinijeti kulturnoj sceni zajednice.

Projektne aktivnosti KUD – a Novo Čiče, gdje su ove aktivnosti izolirane od samog Društvenog centra te su usmjerene na druge projekte, u kontekstu kojih je ovo selo unaprijedilo svoj razvoj putem dostupnih sredstva a iz EU fondova su sljedeće (KUD Novo Čiče, 2023):

1. Od lana haljina tkana

U svjetlu bogatih potencijala etno naselja Novo Čiče, gdje se nalazi trostruka vrijednost tkalačkih stanova i cjelokupna oprema za preradu lana, proizašao je projekt naziva "Od lana haljina tkana". Projekt je svoje početke imao 2016. godine, sa glavnim ciljem očuvanja tradicije prerade lanenih vlakana - od sijanja, čupanja, namakanja, stupanja, trljanja, češljanja, pređenja i bijeljenja, do samog procesa tkanja, te naposljetku primjene ručno tkanog lanenog platna u svakodnevnom životu. Jedna od ključnih svrha projekta jest i edukacija te osposobljavanje mladih za proces prerade lana i tradicionalne tekstilne vještine. U sklopu projekta, članovi društva su stvorili dokumentarni film koji kompletno prikazuje svaki korak obrade lana od samih sjemenki do gotovog platna. Kruna ovog projekta su etno haljine. Modernog kroja, ove haljine su izrađene od tkanog lanenog platna te ukrašene tradicionalnim tehnikama ornamentiranja poput prebora, veza, šlinganja i štikanja. Projekt "Od lana haljina tkana" i prateći dokumentarni film su višestruko prezentirani u Novom Čiču, Velikoj Gorici te u gradovima poput Zagreba, Sunje, Gline, Klisa i Ivanić Grada. U razdoblju od dvije godine otkako je projekt pokrenut, ciljevi i ambicije društva su se neprestano širili. Trenutačno se fokusiraju na ostvarenje glavnog cilja - otvaranje edukativnog centra za preradu lana. Ovaj centar bi bio platforma na kojoj bi se izlagali eksponati koji prikazuju cjelokupni proces obrade lana. Također, centar bi imao ulogu organiziranja edukativnih radionica, seminara i prezentacija, te bi postao središte za razmjenu znanja i vještina povezanih s ovom tradicionalnom djelatnošću.

2. Turopoljski Chill&Grill

U idiličnom ambijentu Etno naselja Novo Čiče, svake godine prvog vikenda u svibnju, oživljava događaj koji nosi naziv "Turopoljski Chill & Grill". Organizacija ovog natjecanja uspješno je udružila snage Goričkog kluba mladih, KUD-a "Čiče" iz Novog Čiča te Grada Velike Gorice, u suradnji s Turističkom zajednicom Velike Gorice. Ovaj događaj donosi jedinstven spoj opuštenosti i gastronomske strasti. Natjecanje pruža priliku timovima sastavljenim od minimalno 3, a maksimalno 8 članova da se okušaju u vještinama chillanja i grillanja. Središnji dio manifestacije, prirodno, jest priprema hrane na otvorenom plamenu uz pravu dozu opuštenosti i dobrog druženja. Svaka ekipa ima priliku pokazati svoje

kulinarske sposobnosti, odabirući najfinije sastojke i kreirajući jedinstvene okuse koji će zadovoljiti nepca ocjenjivačkog žirija, ali i posjetitelja.

Prvo izdanje Turopoljskog Chill & Grilla okupilo je hrabre ekipe njih 18, koje su se s entuzijazmom upustile u ovu gastro avanturu. Pobjednici tog prvog natjecanja bili su ponosni članovi KUD-a "Čiče" iz Novog Čiča, koji su svojim umijećem i kreativnošću osvojili titulu. Drugo izdanje privuklo je još više sudionika, njih 31 ekipu, koje su se natjecale za titulu najboljeg grill majstora. Pobjedu su odnijeli članovi HVIDR-e Velika Gorica, dok su drugo mjesto zaslužno osvojili članovi KUD-a "Izvorni običaji" iz Zagreba. Treće mjesto ponosno je osvojila ekipa NK Dinamo Hidrel iz Novog Čiča. "Turopoljski Chill & Grill" postao je neizostavni događaj koji spaja ljubitelje hrane, druženja i opuštenog uživanja u prirodi. Ovo natjecanje, kroz svoju jedinstvenu atmosferu, promiče ljubav prema hrani i tradicionalnom kulinarsvu te pridonosi širenju zajedničkih gastronomskih iskustava.

3. Božićna priča u Novom Čiču

Već postala tradicija, Kulturno-umjetničko društvo Čiče priprema posebno događanje uoči Božića kako bi Božićnom pričom podsjetilo na suštinu ovog značajnog blagdana. Tjedan dana prije samog Božića, Etno naselje u Novom Čiču postaje mjesto radosti, pjesme, zajedništva i prikaza živih jaslica s malim Isusom kao središnjim motivom još jedne Božićne priče. Ovaj događaj priča nam priču o rođenju Isusa Krista, čineći Božić još dubljim i značajnijim iskustvom. Svima koji posjete događanje omogućuje se razgledavanje ovih živih jaslica koje su prava atrakcija za sve generacije. Djeca će imati priliku upoznati različite životinje oko jaslica te se pridružiti božićnom ugođaju svojom radosti i znatiželjom.

Nakon razgledavanja jaslica, dok će najmlađi uživati u susretu s pravim životinjama i božićnom ugođaju, odrasli će imati priliku opušteno razgovarati uz šalicu toplog gulaša i mirisno kuhano vino koje je posebno organizirano za sve posjetitelje. Osim toga, očekuju vas i ukusne domaće fritule koje će dodatno upotpuniti ovu božićnu čaroliju. Ovaj događaj ne samo da nas vodi kroz tradicionalne simbole Božića, već stvara i priliku za druženje, stvaranje predivnih uspomena te dijeljenje topline i radosti s obitelji, prijateljima i zajednicom. Kulturno-umjetničko društvo Čiče time istinski oživljava duh Božića u srcima svih posjetitelja i doprinosi povezanosti i zajedništvu u ovo posebno vrijeme godine.

4. Etno selo Novo Čiče

Etno selo Novo Čiče nije samo muzej na otvorenom, već i živo središte kulturnih događanja i manifestacija. Svake godine, selo postaje domaćin raznih priredbi, koncerata, izložbi i festivala koji promiču bogatstvo kulturnog nasljeđa. Posjetitelji imaju priliku upoznati se s tradicionalnim zanatima, običajima, pjesmama i plesovima te se potpuno uroniti u autentično iskustvo hrvatske kulture. Jedan od značajnih elemenata Etno sela Novo Čiče su i gastronomske ponude koje prikazuju tradicionalne recepte i okuse lokalne kuhinje. Posjetitelji mogu kušati domaće specijalitete pripremljene prema starim receptima, koristeći prirodne sastojke iz okolice. Očuvanje kulturnog nasljeđa i tradicije ima duboko značenje u današnjem brzom svijetu. Etno selo Novo Čiče postaje svojevrsni most između generacija, mjesto gdje se stvaraju nove uspomene, uče stari običaji i obnavljaju tradicionalne vještine. Ovo selo postaje čuvar vremena, mjesta gdje se prenosi vrijednost povijesti na buduće generacije.

Kroz svoje djelovanje, KUD Novo Čiče također potiče socijalno uključivanje i zajedništvo. Članovi društva dolaze iz različitih dobnih skupina i društvenih slojeva, te se stvaraju veze među generacijama i različitim segmentima zajednice. Ovo doprinosi jačanju lokalnog identiteta i osjećaja pripadnosti.

Kulturno-umjetničko društvo Novo Čiče predstavlja značajnu organizaciju koja obogaćuje kulturnu i društvenu sliku svog okruženja. Njegovi ciljevi usmjereni su na očuvanje tradicije, poticanje umjetničkog izraza i povezivanje zajednice kroz kulturne aktivnosti. Njegova uloga u oblikovanju identiteta i života lokalnog stanovništva ne može se previdjeti, a njegove aktivnosti ostavljaju neizbrisiv trag u kulturnom i socijalnom tkivu Novog Čiča.

3.3. Opis i glavni elementi projekta „Društveni centar Novo Čiče“

Projekt "Društveni centar Novo Čiče", kojeg je provodilo Kulturno-umjetničko društvo "ČIČE" Novo Čiče, realiziran je u partnerstvu s Gradom Velika Gorica i Udrugom "ZAMISLI". Projekt se odvijao u razdoblju od 1. lipnja 2020. do 1. lipnja 2022. godine i financiran je putem sredstava Europske Unije iz Europskog socijalnog fonda.

Ovaj projekt imao je za cilj pružiti javni prostor koji će služiti lokalnoj zajednici, potičući partnerstvo između grada i organizacija civilnog društva, te potaknuti zajedničke napore u kreiranju i realizaciji raznolikih programa (KUD Novo Čiče, 2023). Srž Društvenog centra Novo Čiče leži u stvaranju otvorenog i inkluzivnog prostora gdje se susreću ljudi svih dobnih skupina i interesa. Ovdje se stvaraju veze koje nadilaze svakodnevne okvire, potiče se dijalog i razmjena ideja, te se oblikuje zajednica koja prepoznaje važnost aktivnog doprinosa.

Projekt "Društveni centar Novo Čiče" imao je za cilj stvaranje javnog prostora koji će služiti lokalnoj zajednici. Ovaj projekt uspostavlja partnerstvo između grada i organizacija civilnog društva te potiče aktivno sudjelovanje lokalne zajednice u razvoju i provedbi programa. U sklopu ovog centra, osigurani su uvjeti za provođenje različitih aktivnosti, uključujući folklorno-plesne radionice, tamburaške radionice, pjevačke radionice, radionice sjetve i prerade lana, informatičke radionice, tematske radionice te okrugle stolove. Cilj projekta bio je otvorenje Društvenog centra Novo Čiče i nadogradnja postojećih aktivnosti Kulturno-umjetničkog društva "Čiče" Novo Čiče.

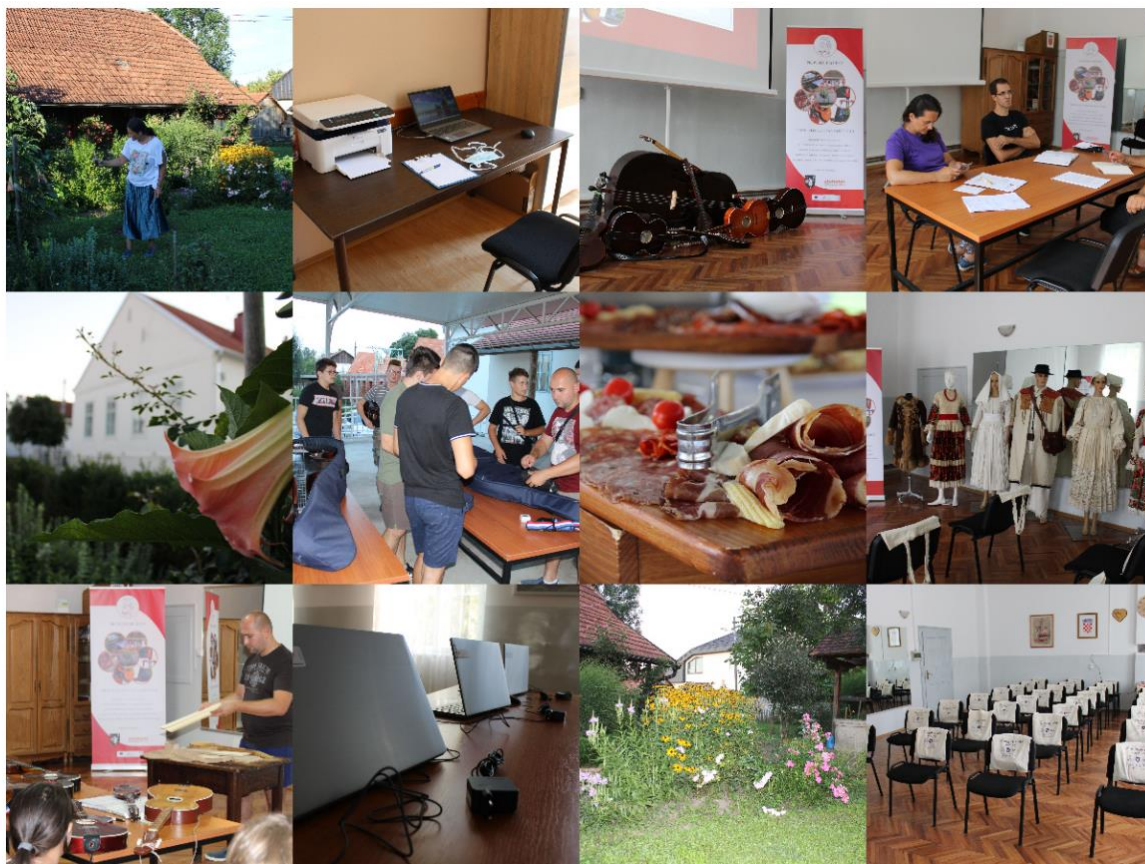
Očekivani rezultati ovog projekta uključivali su (KUD Novo Čiče, 2023):

- 24 medijske objave u lokalnim i regionalnim medijima koje će informirati o realizaciji aktivnosti iz prvog elementa projekta.
- Izrada i javna objava kalendara događanja u društvenom centru na mjesečnoj razini tijekom trajanja projekta.
- Održavanje 46 aktivnosti na mjesečnoj razini u društvenom centru.
- Izrada programa rada i financiranja nakon završetka provedbe projekta za "prostor sudjelovanja," koji će biti potpisan od strane ovlaštenih osoba prijavitelja i partnera.
- Organiziranje korištenja "co-working" prostora.
- Osnivanje radne skupine za podršku aktivnostima centra.

- Izrada Pravilnika o radu Društvenog centra Novo Čiče, koji će regulirati njegovo funkcioniranje.

Ovaj projekt imao je za cilj unaprijediti društveni i kulturni život lokalne zajednice te potaknuti aktivno sudjelovanje građana u različitim kulturnim, obrazovnim i društvenim programima.

Slika 3. Provedba projektnih aktivnosti u Društvenom centru Novo Čiče

Izvor: KUD Novo Čiče (2023): Društveni centar Novo Čiče – o projektu, dostupno na <https://kud-cice.hr/index.php/drustveni-centar-novo-cice/programi-2>, pristupljeno 24.08.2023.

Projektni rezultati nisu se zaustavili tamo. Radna skupina je osmišljavala program rada i financiranja za razdoblje nakon završetka projekta. Također, prostor "co-workinga"

postao je dostupan kako bi potaknuo suradnju i kreativnost, a Pravilnik o radu Društvenog centra osigurao je jasne smjernice za buduće korisnike (KUD Novo Čiče, 2023). Društveni centar Novo Čiče nije samo postao fizički prostor, već i simbol zajedničkog truda i posvećenosti razvoju lokalne zajednice. Kroz njega je oživljen duh suradnje, podrške raznolikosti i razmjene znanja (Velika Gorica, 2023). Projekt će ostaviti trajan utisak na Novo Čiče, postavljajući temelje za daljnji razvoj i rast kroz zajedničko djelovanje.

Tijekom provedbe aktivnosti usmjerenih na prilagodbu javnog prostora za organiziranje odabranih projektnih aktivnosti iz Elementa 1, projekt je postigao značajne rezultate koji su poboljšali pristupačnost i opremljenost prostora, s posebnim naglaskom na osobe s invaliditetom. Očekivani rezultati ovog segmenta projekta obuhvaćaju:

- Adaptiran prostor koji omogućava nesmetanu provedbu aktivnosti iz Elementa 1, uz prilagodbu za osobe s invaliditetom.
- Nabavljena potrebna oprema koja je ključna za uspješnu realizaciju projektnih aktivnosti iz Elementa 1 (Novo Čiče, 2023).

Kroz aktivnosti promidžbe i vidljivosti, projekt će postići veću prepoznatljivost i širenje informacija o svojim ciljevima i rezultatima. Sljedeći rezultati očekuju se u ovom segmentu (Novo Čiče, 2023):

- Izrađena web stranica projekta kao centralno mjesto za informiranje o napretku i događanjima.
- Održane početna i završna konferencija kako bi se prezentirali ciljevi, aktivnosti i postignuća projekta.
- Nabavljeno 1500 komada promotivnog materijala za širenje svijesti o projektu.
- Izrađen rollup banner koji će pridonijeti prepoznatljivosti projekta na događanjima i konferencijama.

Upravljanje projektom i administracija bili su ključni za uspješnu provedbu. Kroz ove aktivnosti, postignuti su sljedeći rezultati (Novo Čiče, 2023):

- Održano je 24 sastanka projektnog tima kako bi se osigurala koordinacija i usklađenost s ciljevima.
- Formiran je projektni tim s imenovanim članovima koji su svojim stručnim doprinosima osigurali uspješnu provedbu.
- Predano je 7 kvartalnih izvješća i jedno završno izvješće kako bi se dokumentirali napredak i rezultati projekta.

Kroz aktivnosti Promidžba i vidljivost postignuti su sljedeći rezultati (KUD Novo Čiče, 2023):

- Izrađena je web stranica projekta.
- Održane su početna i završna konferencija.
- Nabavljeno je 1500 komada promotivnog materijala.
- Izrađen je rollup banner.

Kroz aktivnosti Upravljanje projektom i administracija ostvareni su sljedeći rezultati (KUD Novo Čiče, 2023):

- Održano je 24 sastanka projektnog tima.
- Formiran je projektni tim s imenovanim članovima.
- Predano je 7 kvartalnih izvješća i jedno završno izvješće.

Projekt ukupne vrijednosti 1.688.932,01 kuna izvodio se u razdoblju od 1.6.2020. do 1.6.2022. godine (KUD Novo Čiče, 2023). Sufinanciran je s 85% sredstava iz Europskog socijalnog fonda, što iznosi 1.435.592,21 kuna. Ovaj projekt imao je ambiciju ne samo stvarati materijalne promjene i prilagodbe, već i uspostaviti dugotrajne promjene u zajednici, stvarajući inkluzivno i poticajno okruženje za sve sudionike.

U kontekstu završetka implementacije projekta održana je završna konferencija kao je predviđeno u samoj inicijalnoj projektnoj prijavi. Projekt je proveden od strane Kulturno umjetničkog društva (KUD) "ČIČE" Novo Čiče, uz podršku partnera Grada Velike Gorice i Udruge "ZAMISLI", realiziran je u razdoblju od 1. lipnja 2020. do 1. lipnja 2022. godine.

Ovaj projekt je uspješno financiran sredstvima iz Europskog socijalnog fonda, što je označilo važan korak prema ostvarivanju njegovih ciljeva.

Kao vrhunac ovog projekta, 26. svibnja 2022. održana je završna konferencija koja je predstavila postignute rezultate. Projekt je zaživio kao odgovor na potrebu zajednice za prostorom koji bi služio kao mjesto za edukaciju, druženje, osobni rast te poticanje međukulturne i međugeneracijske solidarnosti među svim članovima zajednice. Otvorenjem Društvenog centra NČ (Novo Čiče) cilj je bio stvoriti javni prostor koji bi služio ovim svrhama.

Kroz projekt su unapređene postojeće aktivnosti društva, te su podignute na višu razinu. Prvenstveno je osiguran funkcionalan prostor koji je prilagođen potrebama korisnika, što je uključivalo adaptaciju prostorija i izgradnju pristupne rampe kako bi se omogućio pristup svima (VG Danas, 2022). Osim toga, nabavljena je i potrebna informatička i glazbena oprema, što je dodatno obogatilo sadržaje i programe koje društvo može ponuditi svojim članovima i zajednici obuhvaćajući različite aspekte kulturne, društvene i edukativne aktivnosti. Ti programi uključuju plesni, pjevački, tamburaški, vez i tkanje (s ukupno 160 sati trajanja), računalne tečajeve za osobe starije životne dobi (u trajanju od 60 sati), te 12 tematskih radionica (koje su trajale ukupno 144 sata) (VG Danas, 2023).

Kroz ove različite programe ukupno je provedeno više od 1.100 sati aktivnosti, u kojima je sudjelovalo više od 332 osobe. Osim toga, projekt je također oslonjen na vrijedan rad volontera, njih 12, koji su pridonijeli s ukupno 660 sati svog angažmana (VG Danas, 2023). Ovaj širok spektar aktivnosti nije samo potaknuo kreativnost i angažman u lokalnoj zajednici, već je i učinio projektnu realizaciju sveobuhvatnom i inkluzivnom.

Posebno je vrijedno spomenuti uspješan program veza i tkanja, koji je na završnoj konferenciji predstavljen kroz impresivan prezentacijski stol s ručno izrađenim rukotvorinama. Uz to, polaznice programa su oduševile prisutne svojom modnom revijom, na kojoj su ponosno predstavile svoje etno-haljine. Glazbeni dio događanja obuhvatio je nastupe pjevačke sekcije OSI (osoba s invaliditetom) i osoba starije životne dobi, kao i tamburaške sekcije KUD-a "ČIČE". Ovaj bogati glazbeni i umjetnički dio dodatno je obogatio završnu konferenciju i omogućio članovima društva da pokažu svoj talenat i doprinos kulturnoj sceni.

3.4. Izazovi KUD Čiče u prijavi i provedbi projekta i post projektna održivost

Kulturno-umjetnička društva (KUD) poput KUD Čiče imaju značajnu ulogu u očuvanju tradicije, promicanju kulturne baštine te poticanju aktivnog sudjelovanja lokalne zajednice u umjetnosti i kulturi. Međutim, prijavljivanje i provedba projekata, kao što je Društveni centar Novo Čiče, često se suočava s različitim izazovima koji zahtijevaju odgovorno planiranje, organizaciju i suradnju.

Pristupanje prijavi projekta, kao prvi korak, zahtijeva temeljitu analizu potreba zajednice, istraživanje financijskih izvora i usklađivanje s ciljevima projekta. KUD Čiče se vjerojatno suočavao s izazovom identificiranja najprikladnijeg projekta koji bi odgovarao potrebama lokalne zajednice i istovremeno se uklopio u kriterije natječaja ili financiranja. Ovo uključuje osmišljavanje konkretnih ciljeva, plana aktivnosti te procjenu potrebne opreme, prostora i resursa. Nakon prijave projekta, proces odobravanja i financiranja može biti izazovan. Konkurencija za sredstva iz različitih izvora može biti žestoka, stoga je važno da KUD Čiče ima jasno definiran i privlačan prijedlog projekta te da pruži uvjerljive argumente o važnosti projekta za lokalnu zajednicu i kulturnu baštinu.

Provedba projekta, poput Društvenog centra Novo Čiče, donosi vlastite izazove. Organizacija aktivnosti, angažiranje sudionika, koordinacija s partnerima i vođenje administracije zahtijevaju sustavno i precizno upravljanje. KUD Čiče mora balansirati između zadovoljavanja ciljeva projekta i prilagodbe promjenama koje se mogu pojaviti tijekom provedbe. Jedan od izazova s kojima se KUD Čiče može suočiti je osiguravanje dovoljno resursa, kako ljudskih tako i financijskih. Često se projekti suočavaju s ograničenim budžetom i potrebom za racionalnim trošenjem sredstava. Također, osiguravanje volontera i suradnika za provedbu različitih aktivnosti projekta može biti izazovno, osobito u slučajevima kada je potrebno raditi na dugoročnim i složenim projektima kao što je Društveni centar.

KUD Čiče je u kontekstu implementacije projekta razmotrio moguće tehničke, logističke i administrativne poteškoće koje mogu nastati tijekom provedbe projekta.

Održavanje komunikacije s partnerima, koordinacija aktivnosti i pravovremeno rješavanje eventualnih problema zahtijeva upravljačku strukturu i transparentnu komunikaciju. S obzirom na to da se Društveni centar Novo Čiče odnosi na promicanje kulture i kulturne baštine, važno je i osigurati kontinuitet projekta nakon njegova završetka. To može uključivati planiranje dugoročnog održavanja centra, uspostavljanje programa i događanja te stvaranje strategija za privlačenje publike i sudionika.

Važno je naglasiti da sve što je postignuto tijekom ovog projekta ostaje trajno prisutno unutar KUD-a. Ovi poboljšani resursi, uključujući prostorne i tehničke mogućnosti, bit će korišteni za daljnje programe i aktivnosti društva. Voditeljica projekta je na završnoj konferenciji istaknula je kako su ovi rezultati ostavili trajan pozitivan utjecaj na društvo te će služiti kao temelj za daljnji razvoj i rast društva (VG Danas, 2023).

Post projektna održivost projekta Društveni centar Novo Čiče ključna je komponenta uspješnog projekta koja osigurava da rezultati i doprinosi projekta nastave živjeti i koristiti se i nakon završetka njegove provedbe. Održivost se odnosi na dugoročni utjecaj projekta na lokalnu zajednicu, njegove aktivnosti te društveni, kulturni i ekonomski kontekst.

Prva faza osiguranja post projektne održivosti projekta Društveni centar Novo Čiče uključuje razvoj strategija i planova koji će osigurati kontinuitet i trajnost projektnih aktivnosti. Strategije održivosti odnose se na kontinuitet održavanja programskih sadržaja KUD – a definiranih projektom i nakon završetka implementacije, a koje će KUD Novo Čiče financirati sam. To uključuje izradu operativnih planova za naredne godine, definiranje zaduženja i odgovornosti za provedbu aktivnosti te osiguranje potrebne opreme i resursa. Navedeno se odnosi na redovito održavanje programskih manifestacija u sklopu programa projekta koji će se nastaviti i kasnije, promociju istih s ciljem privlačenja većeg broja posjetitelja, kao i angažman većeg broja članova KUD – a. Jedan od glavnih faktora održivosti je diversifikacija izvora financiranja. Iako je Europska unija sufinancirala veći dio projekta, važno je osmisliti modele kako će se financirati buduće aktivnosti. KUD Novo Čiče će se stoga orijentirati na prikupljanje sredstava putem donacija, sponzorstava, članarina ili prodaje proizvoda i usluga koje će centar nuditi. Osim toga, izvore sredstava planira nabaviti i putem suvremenih izvora financiranja poput crowdfundinga ili poslovnih anđela, što je također jedna od poželjnih opcija. Također, suradnja s lokalnim vlastima, institucijama, privatnim sektorom i drugim partnerima može pružiti dodatne izvore financiranja.

Ključan element održivosti je i osiguranje kontinuirane angažiranosti lokalne zajednice. KUD Čiče treba razviti strategiju komunikacije i promocije koja će privlačiti sudionike, posjetitelje i podržavatelje. Organiziranje raznovrsnih i atraktivnih programa, radionica, događanja te održavanje visoke kvalitete usluga pomoći će u zadržavanju interesa i podrške lokalne zajednice. Edukacija i razvoj kadra također su ključni za održivost projekta. Osposobljavanje volontera i članova tima koji će voditi aktivnosti centra osigurat će kontinuitet i kvalitetu provedbe programa. Također, kontinuirana edukacija može pridonijeti inovacijama i prilagodbama koje će odgovarati promjenama u potrebama zajednice.

Društveni centar Novo Čiče također bi trebao razviti mrežu partnera i suradnika koji će podržavati i doprinositi održivosti projekta. To može uključivati suradnju s lokalnim školama, udrugama, institucijama, umjetnicima, stručnjacima te drugim relevantnim dionicima. Partnerstva mogu pružiti dodatnu podršku, resurse i mogućnosti za razvoj novih programa.

Post projektna održivost projekta Društveni centar Novo Čiče zahtijeva holistički pristup koji obuhvaća financijsku stabilnost, angažiranost zajednice, kontinuiranu edukaciju te suradnju s partnerima. Održivost ne završava s formalnim završetkom projekta, već se nastavlja kroz kontinuirano prilagođavanje, inoviranje i odgovaranje na potrebe lokalne zajednice.

Selo Novo Čiče, kao lokalna zajednica s bogatom poviješću i tradicijom, ima priliku ostvariti značajan napredak i razvoj kroz iskoristivost sredstava Europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova. Ovi fondovi predstavljaju ključni izvor financiranja projekata i inicijativa usmjerenih na unapređenje infrastrukture, ekonomske konkurentnosti, održivosti, socijalne inkluzije te različitih aspekata ruralnog razvoja. Perspektiva Novog Čiča kroz iskorištenost ESI fondova može donijeti širok spektar pozitivnih promjena i napretka.

5. Zaključak

Tijekom svojeg vremenskog i gospodarskog razvoja, Europska unija je implementirala raznolike mogućnosti financiranja putem EU fondova. Glavni cilj ovog razvoja financijskih instrumenata jest podržati manje razvijene regije te unaprijediti ukupnu konkurentnost cijele zajednice. Korištenje sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova od strane pojedinih zemalja zahtjeva pažljivo usmjerenje resursa prema industrijskim granama i projektima koji su od ključne strateške i dugoročne razvojne važnosti. Kvaliteta samog financiranja također igra ključnu ulogu u postizanju željenih rezultata.

Dobivanje financijskih sredstava iz ESI fondova putem projekata ne osigurava automatski uspjeh i rast gospodarstva. Važno je pravilno odabrati projekte te se usredotočiti na najpogodnije i najkompatibilnije natječaje. U tom kontekstu, Republika Hrvatska se ističe kao zemlja s velikim potencijalom, budući da posjeduje kvalitetnu i vrijednu mladu radnu snagu s visokim obrazovanjem. No, da bi se iskoristio ovaj potencijal, nužno je motivirati, osposobiti i postaviti ovu mladu radnu snagu kao nositelje budućih razvojnih projekata. Stoga je nužno ulagati u stručnjake koji će podržavati povlačenje sredstava iz ESI fondova, a to bi trebao biti ključni prioritet u budućim razvojnim planovima.

Europska unija je prepoznala ovu potrebu te je uspostavila Europske fondove kao sredstvo financiranja i podrške različitim projektima u gospodarstvu. Ovi fondovi igraju ključnu ulogu u napretku i progresivnom razvoju EU i njenih članica, uključujući Hrvatsku. Osnovani su kako bi potaknuli promjene, rast i razvoj, a također imaju pozitivan utjecaj na sektor turizma, koji je od iznimne važnosti za mnoge zemlje članice, uključujući Hrvatsku.

U zaključku, Europska unija je uspostavila Europske fondove kao ključan mehanizam financiranja i podrške projektima širom svojih članica. Korištenje ovih fondova zahtijeva pažljivo planiranje i fokusiranje na projekte od strateške važnosti, uz istodobno ulaganje u razvoj stručnjaka koji će osigurati uspješnu implementaciju i iskorištenje sredstava. Kroz ove napore, EU i njeni članovi, uključujući Hrvatsku, mogu ostvariti održiv razvoj, potaknuti rast gospodarstva te postići pozitivne društvene i ekonomske promjene.

Provedba EU projekata uključujući aktivno sudjelovanje civilnog društva nosi sa sobom niz izazova, ali i pruža brojne prilike za unaprjeđenje društva i lokalnih zajednica. Kroz ovu

analizu, istaknuli smo ključne izazove s kojima se civilno društvo suočava tijekom provedbe EU projekata te kako se može nositi s njima kako bi ostvarilo uspješne i održive rezultate. Jedan od ključnih izazova je nedostatak financijskih resursa i kapaciteta civilnih organizacija. Nedovoljna sredstva za provedbu projekata mogu ograničiti opseg i kvalitetu aktivnosti te utjecati na postizanje ciljeva. Stoga je važno uspostaviti učinkovite modele financiranja, tražiti mogućnosti sufinanciranja te razvijati sposobnosti za prijavu na različite izvore financiranja.

Složenost administrativnih procedura i zahtjeva EU fondova također predstavlja izazov. Civilne organizacije često se suočavaju s papirologijom, regulacijama i zahtjevima koji mogu biti prekomjerni i zahtjevni. Važno je osigurati dobru pripremu i edukaciju timova unutar organizacija kako bi se olakšala administrativna strana projekata. Sudjelovanje u partnerstvima i mrežama također može biti izazovno. Upravljanje različitim interesima, komunikacija i usklađivanje aktivnosti s partnerima zahtijeva dobru koordinaciju i timski rad. Važno je uspostaviti transparentne komunikacijske kanale i jasno definirane uloge kako bi partnerstva bila uspješna.

Poticanje ekonomske konkurentnosti ključno je za osiguranje održivog razvoja. Kroz ESI fondove, mogu se podržati poduzetnički projekti, razvoj poljoprivrede i ruralnog turizma te poticati inovacije u lokalnom gospodarstvu. Financiranje obrazovnih programa, prekvalifikacija i razvoja vještina omogućava lokalnom stanovništvu da se prilagodi promjenama na tržištu rada te aktivno sudjeluje u ekonomskom napretku.

Treće, aspekt održivosti postaje sve važniji u svim sferama društva. Kroz ESI fondove, Novo Čiče može investirati u projekte energetske učinkovitosti, obnovljive izvore energije te ekološki prihvatljive prakse u poljoprivredi. Održiva praksa ne samo da doprinosi zaštiti okoliša, već stvara i novu vrijednost kroz ekološki osviješteni pristup.

Četvrto, socijalna inkluzija i kvaliteta života stanovnika su ključni elementi prosperitetne zajednice. ESI fondovi mogu podržati projekte izgradnje društvenih sadržaja, kao što su vrtići, škole, sportski centri i kulturni prostori. Ovi projekti ne samo da stvaraju bolje uvjete za stanovnike, već jačaju osjećaj zajedništva i identiteta.

Implementacija projekta "Društveni centar Novo Čiče" predstavlja uspješan primjer suradnje između lokalne zajednice, organizacija civilnog društva i financiranja iz Europskog

socijalnog fonda. Kroz provedbu ovog projekta, ostvareni su značajni rezultati i stvorena je nova mogućnost za razvoj lokalne zajednice. Jedan od ključnih aspekata uspješne implementacije ovog projekta bio je aktivni angažman projektnog tima, organizacija civilnog društva i lokalnih vlasti. Kroz redovne sastanke i koordinaciju, osigurala se dosljedna provedba aktivnosti i postizanje postavljenih ciljeva. Osim toga, projekt je usmjeren na unapređenje pristupačnosti i opremljenosti prostora, što će omogućiti dugotrajne koristi za zajednicu.

Održivost projekta ključna je komponenta njegove uspješnosti. Projekt "Društveni centar Novo Čiče" ne samo da je stvorio fizički prostor za različite društvene aktivnosti, već je i potaknuo duh suradnje, podrške raznolikosti i razmjene znanja u zajednici. Osim toga, osnovana je radna skupina koja će osmisliti program rada i financiranja za razdoblje nakon završetka projekta. To će osigurati kontinuiranu podršku i održivost centra.

Projekt "Društveni centar Novo Čiče" nije samo materijalno obogatio zajednicu već i promijenio njezinu dinamiku. Kroz suradnju i predanost, stvoren je prostor koji će služiti kao središnje mjesto za okupljanje, razmjenu ideja i podršku raznovrsnim društvenim aktivnostima. Ovaj projekt ostavlja trajan utisak na Novo Čiče i postavlja temelje za daljnji razvoj i rast kroz zajedničko djelovanje. Važno je spomenuti da KUD Novo Čiče uspješno prezentira svoje mjesto što dokazuju dva priznanja : ” Suncokret ruralnog turizma Hrvatske” gdje je pod kategorijom ‘Ruralno turistički projekti’ dobilo brončanu povelju te Ružu Zagrebačke županije koju je osvojio predsjednik KUD-a Stipo Duvnjak kao izvrstan primjer kako se doprinosi razvoju lokalnog gospodarstva u Hrvatskoj.

Bibliografija

1. Algebra učilište (2023): EU fondovi u turizmu, dostupno na: http://www.visitorebiccroatia.hr/Content/dokumenti/125_priru%C4%8Dnik.pdf, pristupljeno 23.08.2023.
2. Bačić, K., Aralica, Z. (2007): Regionalna konkurentnost u kontekstu „Nove industrijske politike“ na primjeru Hrvatske, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci*, Vol. 35, No. 2, Rijeka
3. Belić, M., Čorić, G., Peruča B., I et. al (2008).: *EU fondovi – vodič kroz europske fondove 2008.-2013.*, Novum d.o.o., Zagreb
4. Bežovan, G. (2004). *Civilno društvo*. Nakladni zavod Globus, Zagreb
5. Bežovan, G. (2007). *Civilno društvo u Hrvatskoj*. Naklada Jesenski i Turk, Zagreb
6. Criptoph, H., Ruiz, R. (2018). Transparency of EU funds implemented by NGOs: more effort needed., European Court of Auditors, Strasbourg.
7. Dewey, J. (1997). *Democracy And Education*. Oxford University Press, USA.
8. Diamond, L. (1999). *Development Democracy: Toward Consolidation, Baltimore*. The Johns Hopkins University Press
9. Dragičević, M. (2012): *Konkurentnost – projekt za Hrvatsku*, Školska knjiga, Zagreb, 2012.
10. Državni ured za reviziju. (2018). Izvješće o obavljenoj reviziji učinkovitosti provedbe operativnog programa konkurentnosti i kohezija 2014.-2020., <http://www.revizija.hr/datastore/filestore/160/PROVEDBA-OPERATIVNOG-PROGRAMA-KONKURENTNOST-I-KOHEZIJA-2014-2020.pdf>, pristupljeno 23.08.2023.
11. Đulabić, V. (2007); *Regionalizam i regionalna politika*, Društveno Veleučilište u Zagrebu, Zagreb
12. Europska komisija (2023). EU funding programmes, dostupno na https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes_en, pristupljeno 24.08.2023.

13. Europska komisija (2023). Just Transition Fund, dostupno na https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/just-transition-fund_en, pristupljeno 24.08.2023.
14. Europski strukturni i investicijski fondovi – ESI (2018). OP Konkurentnost i kohezija 2014-2020., <http://www.strukturnifondovi.hr/op-konkurentnost-i-kohezija-2014-2020-779>, pristupljeno 23.08.2023.
15. Gorica.hr (2023). Predstavljamo EU projekt 'Društveni centar Novo Čiče, dostupno na <http://www.gorica.hr/2021/10/predstavljamo-eu-projekt-drustveni-centar-novo-cice/>, pristupljeno 24.08.2023.
16. HGK (2023). Fondovi EU i Junckerov plan – potencijali koje je nužno iskoristiti., <https://www.hgk.hr/documents/fondovi-eu-i-junckerov-plan-511201557b6ed3c91ed1.pdf>, stranici pristupljeno 23.08.2023.
17. Hromatko, A. (2007). *Procjena stanja razvoja organizacija civilnoga društva u Republici Hrvatskoj*. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva, Zagreb.
18. Hrvatska enciklopedija (2023). Novo Čiče, dostupno na <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44302>, pristupljeno 24.08.2023.
19. KUD Novo Čiče (2023). Programi, dostupno na <https://kud-cice.hr/index.php/drustveni-centar-novo-cice/programi>, pristupljeno 24.08.2023.
20. KUD Novo Čiče (2023). Provedba projekta, dostupno na <https://kud-cice.hr/index.php/drustveni-centar-novo-cice/provedba-projekta>, pristupljeno 24.08.2023.
21. KUD Novo Čiče (2023): Društveni centar Novo Čiče – o projektu, dostupno na <https://kud-cice.hr/index.php/drustveni-centar-novo-cice/programi-2>, pristupljeno 24.08.2023.
22. KUD Novo Čiče (2023): Etno naselje Novo Čiče, dostupno na <https://kud-cice.hr/index.php/etno-naselje-novo-cice>, pristupljeno 24.08.2023.
23. KUD Novo Čiče (2023): Projekti, dostupno na <https://kud-cice.hr/index.php/projekti/od-lana-haljina-tkana>, pristupljeno 24.08.2023.
24. KUD Novo Čiče (2023). Sekcije društva, dostupno na <https://kud-cice.hr/index.php/pocetna/sekcije-drustva>, pristupljeno 24.08.2023.
25. Maletić, I., et. al. (2016): *EU projekti - od ideje do realizacije*. Zagreb:TIM4PIN

26. Marinac, A. et. al. (2014): Regionalni razvoj Hrvatske u sklopu kohezijske politike Europske unije u financijskoj perspektivi 2014. – 2020., *4th International Conference*, „*Vallis Aurea*“, str. 375 – 383
27. Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova – MRRFEU (2023): Konkurentnost i kohezija, dostupno na: <http://www.strukturnifondovi.hr/opkonkurentnost-i-kohezija-2014-2020-779>, pristupljeno 23.08.2023.
28. Petrenko, I. (2007). *Vodič kroz udruge u Europskoj uniji*. Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, Zagreb
29. Pinckney, J., Butcher, C., Maves Braithwaite, J. (2022). Organizations, Resistance, and Democracy: How Civil Society Organizations Impact Democratization, *International Studies Quarterly*, 66 (1), str. 12 – 28
30. Prester J. (2010.) *Menadžment inovacija*. Zagreb: Sinergija
31. Putnam, R. (2000). *Bowling Alone*. Simon and Schuster Publication, New York
32. Strukturni fondovi (2021): Učinkoviti ljudski potencijali, dostupno na : <http://www.strukturnifondovi.hr/op-ucinkoviti-ljudskipotencijali-2014-2020-780> , pristupljeno 24.08.2023.
33. Šimić, D. (2002): *Europska unija danas i sutra*, Hrvatski zemljopis, Samobor
34. TZ Velika Gorica (2023). Otvorenje turističko-edukativnog centra Novo Čiče, dostupno na <http://www.tzvg.hr/index.php/sadrzaj/pregled/otvorenje-turisticko-edukativnog-centra-novo-cice/1974/?c=1>, pristupljeno 24.08.2023.
35. UN (2003): Partners in Civil Society, dostupno na <http://www.un.org/en/civilsociety/index.shtml>; (23.08.2023.)
36. UNDP (2005). *A Guide to Civil Society Organizations working on Democratic Governance*, UNDP, New York, USA.
37. Velika Gorica (2023). Društveni centar Novo Čiče: Novi život ručnog rada u suvremenim etno haljinama i torbama, dostupno na <https://velikagorica.com/vijesti/kronikevg-115967>, pristupljeno 24.08.2023.
38. VG Danas (2023). Završna konferencija – što je projekt „Društveni centar Novo Čiče“ donio KUD-u „ČIČE“ i lokalnoj zajednici?, dostupno na <https://vgdanas.hr/dogadanja/završna-konferencija-sto-je-projekt-drustveni-centar-novo-cice-donio-kud-u-cice-i-lokalnoj->

[zajednici/?fbclid=IwAR0uvC_b9sa8nGdXD51tbLT5U7O-](#)

[12s2jKODqB9MzzrpCHJGO3lnraWEOVM](#), pristupljeno 24.08.2023.

39. Vuković, L. (2000): *Međunarodna ekonomija*, Dalmatina, Zagreb

40. Yamamoto Tadashi, Y. (2011). *Governance and Civil Society in a Global Age*, Center for International Exchange, Tokyo: Japan

Popis ilustracija

Slika 1. Kronologija ESI fondova u i dostupnost u Hrvatskoj.....	21
Slika 2. Položaj i običaji sela Novo Čiče.....	35
Slika 3. Provedba projektnih aktivnosti u Društvenom centru Novo Čiče.....	49